

Sztranyák Gergely

DLA értekezés

ÉPÜLETPROTÉZIS

Gondolatok a kiegészítésekről

Getto Tamás

Témavezető

Breuer Marcell Doktori Iskola

Pécs, 2011

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani:

*témavezető mesteremnek, Getto Tamásnak segítőjéért
és a munkámba vetett bizalmáért,*

*Pelényi Margitnak, Varga Ritának és Patartics Zoránnak
a lehetőségért, hogy velük dolgozhattam s ezáltal
tanulhattam Tőlük,*

*továbbá feleségemnek, Hajdu Veronikának, testvéremnek, Sztanyák Zsófiának,
unokatestvéremnek, Bubreg Balázsnak
és barátaimnak, Gubik Péternek, Dányi Tibornak, akik sokat
segítettek doktori munkám létrehozásában.*

Épületprotézis – Gondolatok a kiegészítésekről

Disszertációmban saját és közös munkákon keresztül kívánom bemutatni a lehetséges alkotói magatartásokat a kiegészítések változatos palettáján. Minden munka egy-egy meglévő épület, tér, állandó vagy ideiglenes kiegészítése. Szerepel köztük eredményes pályamunka és megépült terv is.

Disszertációm első felében az épületprotézis kifejezést járom körül. Keresem különböző értelmezési lehetőségeit és párhuzamait az építészetben. A kiegészítés célja az egészgé válás a protézis által, mely jelen esetben a protézis milyenségétől függ. Az épületprotézist úgy fogom fel, mint eszközt a használat szempontjából nem működő részek újra használhatóvá tételére. Ahogy az emberi protéziseket, pont úgy kell ezeket a kiegészítéseket is a használóhoz igazítani: gondos finomhangolást igénylő munka.

A disszertáció második felében konkrét munkákon keresztül ismertetem a megélt kérdéseket és az azokra adott válaszokat. Közöttük ritkán húzódik éles határ, ezért a fejezetekben az eltérő additív viszonyok tárgyalására helyezem a hangsúlyt. A szombathelyi Weöres Sándor Színház építészeti és városépítészeti ötletpályázata, a Temporary City Pécs rendezvény galéria „bővítése”, a Magyar Nemzeti Múzeum komplex fejlesztési pályázata, a 320 fok Művészeti, Oktatási és Technikai Központ tervpályázata, és végül, de nem utolsó sorban egy családi ház bővítése mind variációk egy témára.

ABSTRACT

Building prosthesis – Thoughts about extensions

In my dissertation through own and common works I would like to present the possible creative attitudes towards extensions varied on a wide palette. Each work is a permanent or temporary extension of an existing building, square. We can find successful competition projects and realized plans among them.

In the first part of my dissertation I examine the expression of prosthesis. I investigate its different possible interpretations in general and parallel to architecture. The aim of the extension is to complete by the prosthesis, where the action depends on the type of prosthesis. I define building prosthesis as a tool which helps parts out of order to work again. Like human prosthesis, we need to adapt the extension to the user the same way: a careful and precise type of work.

In the second part of my dissertation I present the questions raised and the answers through concrete works. Usually the solutions overlap, that is why I emphasize the differences in my investigation of the additive relationships. The architectural and urban design competition of the Theater Weöres Sándor in Szombathely, the extension of the gallery of Temporary City Pécs, the competition of the complex development of the National Museum of Hungary, another competition of the Art, Educational and Scientific Museum 320° in Siófok and last but not least an extension of a family house are all variations for one theme.

TARTALOMJEGYZÉK

Kivonat..... 04

Abstract..... 05

Épületprotézis - tágabb értelemben

Bevezető..... 09

Miért éppen protézis? 10

Ember és protézis..... 11

Mentálisprotézis..... 12

Tér protézis..... 13

Épület és protézis..... 14

Épületprotézis - saját és közös munkákon keresztül

Egységesítés..... 18

Ideiglenesség..... 24

Átörökítés..... 30

Átmenetek..... 36

Kiterjesztés..... 44

Tézisek..... 49

Nyilatkozat..... 51

Irodalomjegyzék..... 52

Képjegyzék..... 53

Melléletek..... 54

ÉPÜLETPROTÉZIS

tágabb értelemben

Bevezető

A doktori disszertációmban az elmúlt 3 év eredményeit összegzem. A végső témaválasztáshoz vezető út nem volt zökkenőmentes. Többször úgy éreztem, hogy zsákutcába értem. Megszabadulva a nagyszabású mestermunka megtervezésének kényszerétől, sikerült olyan vezérfonalat találnom, melyet végig tudtam vezetni a doktori képzés három évén.

A doktori iskola első évében köztérfejlesztési stratégiákkal kezdtem foglalkozni, melyet egy Németországban zajlott workshop előadás sorozata inspirált. Lévén, hogy nem volt még megépült mestermunkám, olyan témában kezdtem el gondolkodni, amit kis költségvetéssel, de annál nagyobb szellemi haszonnal lehet véghezvinni. Végül a mobil köztéri bútor prototípusainak legyártása és köztéren alkalmazása után lezártam a projektet, mert a továbbfejlesztéshez szükséges költségekre nem találtam finanszírozót. Diploma után közvetlenül posztgraduális képzésen résztvevő fiatalként, aki a szakmával addig csak gyakornokként került kapcsolatba, kezdtem felismerni az építész kiszolgáltatottságát a megrendelőjétől, ha akad egyáltalán ilyen.

A következő évben ezért stratégiát váltottam, és olyan munkákkal vettem körül magam, melyek egy későbbi mestermunka létrehozásának lehetőségét hordozták magukban. Ez jó lépésnek bizonyult, mert a görcsös témakeresést termékeny alkotómunka váltotta fel. Több kiváló építésszel közösen eredményes, bár megvalósítási lehetőséget nem nyert pályamunkát adtunk le. Emellett Münchenben töltött fél évem során hasznos tapasztalatokat szereztem nemcsak az építészetről, hanem az építészet és a rajz különös kapcsolatáról. Végül pedig baráti kapcsolataimon keresztül létrejöttek első családi ház terveim, melyek 2010-ben a megvalósulás útjára léptek. Ezeknek köszönhetően - pályám során először - az anyaggal való bánás élménye is megérintett a tervekészítés mellett.

Féléves beszámolóimban, mindig a lehetséges új kutatási területeket kerestem, de a doktori iskola utolsó félévében bontakozott ki végül az a terület, mely az addigra megvalósult mesterművet és emellett egyénileg vagy csapatban készített munkákat foglal magába. A lépték a minimális beavatkozástól egy rom galériában, egészen a 10 000 m² alapterületű kiállítótér tervezéséig terjed. Ez a sorozat -mely eltérő minőségű és méretű munkákat jelent- teszi lehetővé, hogy izgalmas képet adjak az épületek lehetséges kiegészítéseiről.

Miért éppen protézis?

A kifejezést Varga Rita képzőművésztől hallottam először. Így nevezte el a raklap-lépcső projektet. Az általam adott név nem volt elég kifejező. (A munkát a dolgozat második felében ismertetem.) Amikor elhatároztam, hogy a kiegészítések, bővítések fogják a doktori munkám gerincét képezni, arra gondoltam, hogy kísérletet teszek az építészeti viselkedési minták és az orvosi protézisek lényegének összevetésére. A két terület ugyanis - lényegét tekintve - rokonítható.

Disszertációm első felében azt a gondolati rendszert mutatom be, amely a kiegészítések, épületprotézisek általános vizsgálatához ad támpontot. Második részében saját, illetve közös munkákon keresztül tanulmányozom az alkotó ember viszonyát a kiegészítésekhez. Végezetül pedig ezek kapcsán fogalmazom meg állításaimat.

Személyes érintettségem okán fontosnak tartom, hogy a háttértörténetek hangsúlyt kapjanak a kifejtendő projekteknél. Ebből kifolyólag, ami előnye, az hátránya is disszertációmnak, mivel a vizsgálódást saját munkákra korlátoztam, és ezért nem alkalmas arra, hogy a kutatott terület építészeti vonatkozásait maradéktalanul feltérképezze. Ez az elvárás nem is szerepel célkitűzéseim között. Az viszont annál inkább, hogy a különböző munkák súlypontjait kiemelő, gyakorlaton alapuló elméleti kutatást végezzek.

A protézis görög eredetű szó. Az orvostudományban valamely hiányzó testrész vagy szerv mesterséges pótlását jelenti, elsősorban műfogsort. (Bakos 691. o.) A köznyelvben három jelentését különböztetjük meg: gyógyításban használt végtag kiegészítés, fogorvosi készülék és retorikai fogalom. A protézis (latinul prothesis vagy appositio, jelentése elébe helyezés) az adjekció egyik esete, retorikai-stilisztikai alakzat. Az adjekció (görögül katapleonaszmon, latinul adiectio, jelentése hozzátoldás, bővítés) a retorika egyik stílusalakzatokat létrehozó művelete. Mivel a vizsgált kiegészítésekhez az orvosi gyakorlatban alkalmazott eszközök jobban kapcsolódnak, és a köznyelvben is ez az elterjedtebb használata, itt csak ezzel foglalkozom.

„Végtagját elvesztett emberekről már 36 000 éves franciaországi és spanyolországi barlangrajzokon is láthatunk ábrázolást... A civilizációk születésével indult fejlődésnek az orvoslás tudományos megközelítése és a protetika tudománya.” Napjainkban a biomechanikai kutatások alkalmazása a kisebb energiaigényű, a fiziológiához hasonló és egyre finomabb mozgást célozza meg. A magas szintű funkcionalitás mellett az esztétikum is lényeges szempont. A jövőt a gondolatilag irányított neuroprotézisek jelentik. (1. kép) (Mayer 637-640.o.)

Minderről személyesen is meggyőződhettem a berlini DLA kiállítás szervezése során, mikor a Brandenburgi kapu mögött, Berlin szívében belefutottunk egy szabadon álló, hullámszó szalagablakos házba. Utóbb kiderült, hogy egy protézis bemutatóterem volt. A Science Center Medizientechnik (2. kép) -tervezője Gnädinger

1. kép

2. kép

Architekten- homlokzatát az emberi izomrostok inspirálták. Célja a kiírás szerint a tabu feloldása, hogy az utca embere ne szégyenkezve nézzen felfelé, ha egy mozgáskorlátozottat lát. Növelje az empátiát, de helyén kezelje az előálló szituációkat. Továbbá nem titkolt szerepe az épületnek az Otto Bock márkanév ismertté tétele. A cégcsoport, a nyilvánvaló profiton kívül, az emberek esélyegyenlőségének növelésén dolgozik. Legújabb lábprotéziseikkel már gördeszkázni is lehet. Az építkezésért mélyen a zsebükbe kellett nyúlniuk, ugyanis telekkel együtt a ház 20 millió euróba került. A beruházás létjogosultságát igazolja egyebek mellett az a 35000 ember, akik naponta a környéken megfordulnak, és esetleg betérnek az ingyenesen látogatható épületbe. (Pharmazeutische Zeitung)

Ebben az épületben az a törekvés ragadott meg, hogy az ember mindig egész legyen. Ha valami hiányzik, azt pótolni kell. Ezen a ponton kapcsolódik össze az építészettel a korábbi gondolat. A múltban folyamatosan létrejöttek az adott pillanatban egésznek tűnő alkotások, melyek megfeleltek az akkori használatnak, de a társadalom és az igények folyamatos változása révén azok hiányossá váltak. Ezt a hiányt az utókor pótolja, azaz kiegészíti az épületet. A múlt alatt nem a távoli múltat értem, hanem mindent, ami már létrejött.

Az én olvasatomban tehát az „egész” az építészetben az az állapot, amikor az éppen vizsgált pillanatban a tér optimális viszonyban van az őt használó emberekkel.

Írásomban ezek alapján olyan kiegészítésekről kívánok értekezni, melyek az egység helyreállítására tesznek kísérletet.

Ember és protézis

A következőkben az orvosi protézisektől a képzőművészetben előforduló minták felé közelíték.

Diákéveim alatt a TU Braunschweig építész karán töltöttem két szemesztert Erasmus ösztöndíjjal. A rajztanszék „Mensch, Körper, Figur” kurzusának keretében utaztunk el Berlinbe a Charité gyűjteményét rajzolni, majd a Martin Gropius Bau épületébe Rebecca Horn: Zeichnungen, Skulpturen, Installationen, Filme 1964-2006 című életmű kiállítását néztük meg. Művei közül a testkiterjedés munkáit szeretném kiemelni, melyek szintén valamilyen módon protézisek voltak.

Rebecca Horn - filmrendező, performer, szobrász - 1944-ben született Németországban. „*Fiatal korában olvassa Johann Valentin Andreae: Die chymische Hochzeit des Christian Rosenkreutz és Raymond Roussel: Locus Solus c. műveit, melyek felkeltik érdeklődését az alkímia, a szürrealista gépek és az abszurd iránt. 1964-70-ig a hamburgi Hochschule für Bildende Künste hallgatója, s nagy hatással vannak rá Franz Kafka és Jean Genet írásai, valamint Luis Buñuel és Pier Paolo Pasolini filmjei. Művészi fejlődésének legjelentősebb meghatározója mégis egy 1968-ban jelent-*

kező tüdőrendellenesség, amely bizonyos szobrászi anyagok kerülésére kényszeríti. Szanatóriumi lábadozása ihleti a testről, az elszigeteltségről és a sebezhetőségről szóló szoborsorozatát. Kötésekre és fogtömésekre emlékeztető puha anyagok felé fordul, s elkészíti első testkiterjedés-szobrait.” (Artportal)

A fellépő hiány, melyet bizonyos szobrászi anyagok kerülése okoz, új anyagok használata felé irányítja figyelmét. Ekkor kezdi el testkiterjedés-szobrait, performansz kellékeit megtervezni és azok használatát filmben dokumentálni. A Performances II-ben (1973) mutatja be „Finger Gloves” című művét, egyfajta ujj meghosszabbítását. (4. kép) Ennek segítségével fedezi fel a teret újra: próbál felemelni egy ruhadarabot a földről, próbál benne létezni.

Lehet, hogy a használati tárgyaink is mind protézisek, melyek testi hiányosságaink pótlására jöttek létre? „Egy 1972-es performansz, a Ceruzamaszk dokumentációját látjuk. A művész fején egy, a szado-mazo kelléktárból kölcsönzött darabra emlékeztető bőrmaszok, amelyre vastag ceruzákat erősített (a maszk szintén szerepel a kiállított művek között). Fejét ide-oda mozgatva, erősen a falnak nyomva rajzol, karistol a falfelületre. A hang, a maszk, az állandó ide-oda mozgás egy ketrecbe zárt vadállat mozgására emlékeztetnek. Fájdalmas, tulajdonképpen nem jó nézni ezt a nehézkes mozgást, ahol a falat véső ceruzák hangja hörgésszerű lélegzetvételt idéz. A véget nem érő kínlódásba belefeledkezve szinte megfeledkezünk arról a furcsa önarcképről, ami a mozgásfolyamat eredményeképpen létrejön.” (3. kép) (Balkon) Elgondolkodva a testkiterjesztés „szobronon” a korábban feltett kérdést megválaszolhatjuk: igen, az ember alkotta segédeszközök, pontosabban használati tárgyak, akár protézisek is lehetnének, amennyiben lehetőséget adnak olyan funkciók elvégzésére, melyet eredendően nem tudunk volna véghezvinni. Például az almaszedő egy olyan testkiterjesztés, mely speciális fejkialakításával és hosszú szárával lehetővé teszi, hogy azt az almát is leszedjük, amit másként nem érnénk el. Ilyen értelemben az almaszedő egy ideiglenes protézise az embernek, bár nem tartozik a legszükségesebb kiegészítéseink közé. Mindezzel arra kívánok rávilágítani, hogy a protézis szónak mennyire sokféle értelmezési lehetősége van.

Mentális protézis

Megkülönböztethetünk a művészeti alkotások értelmezésében szerepet játszó mentális protézist is, melyet képzeletünk kiegészítő képessége hoz létre. Ha például egy szövegrészből kihagyunk betűket, olvasás közben agyunk kiegészíti a szavakat és mi szinte észrevétlenül átsiklunk a hibák felett. Ez figyelhető meg a nyelv és a vizuális alkotások esetében is, ahol a más érzékszervekre ható ingereket, mint például az ízeket, illatokat, tapintást vagy hangokat nem lehetséges közvetlenül reprodukálni. A műalkotás „mégis ilyesmiket jelképez; sokszor annyira élethűen, hogy az eredeti ingerekhez hasonló érzelmekkel reagálunk rájuk. Ha a művész mesterművet

3. kép

4. kép

alkotott, és ha a néző közös kultúráján nevelkedett a művésszel, akkor a néző sikerrel pótolhatja ki mindazt, ami a képről hiányzik.” (Hall) Ilyenkor agyunk az értelmezés teljességéhez egy mentális protézist hoz létre, mely összefüggésben van kulturális háttérünkkel és ismeretanyagunkkal.

A berlini Zsidó Múzeum (tervező: Daniel Liebeskind) jó példa arra, hogyan lehet egy házat a mentális protézisekre felépíteni. Tészszervezésében folyamatosan az elménk kiegészítő funkciójára épít. Az épület egy nem látható, nem létező középpont köré szerveződik. Ez a „nem látható” az azóta fizikailag megsemmisült berlini zsidó örökség gazdagsága az építész szerint, de ez nem csak pusztán leírt koncepció, hanem határozottan érzékelhető jelenség a múzeum bejárásakor. A mentális protézisünk erejét ugyancsak ebben az épületben nyílik lehetőségünk megtapasztalni. A ház köztes tereinek aljzatán Menashe Kadishman antropomorf vaslapokból készült installációja terül el. Az emberek egy része készletet érez arra, hogy rálépjen az alkotásra, ami nincs is megfittva. Mások viszont visolyogva állnak és nem mernek rálépni az fájdalmat sugárzó arcokra. Mindenkielő más élményt, más mélységben hoz elő ugyanaz az alkotás.

5. kép

Tér protézis

Sokszor esünk abba a hibába, hogy a minket körülvevő környezetet elsősorban fizikai valóságként éljük meg, vagyis épületek – terek – emberek – parkok – utcák – házak egymásutániságát érzékeljük. Valójában azonban ennél többről van szó és ehhez a vizsgálódáshoz elsősorban a társadalomtudomány területéről szerezhünk segítséget.

Egy épület kiterjedését nem határozhatjuk meg kizárólag – klasszikus példával élve – a négy fal közötti területtel. Az épülethez csatlakoznak más szimbolikus jelentések, történetek, szimbolikus interakciók. Szorosan együttléteznek velük a körülötte levő „felületek”: így az emberek és a terek is. S mivel a tér alapvetően különböző társadalmi kapcsolatok, cselekvések, emberi tevékenységek színtere, állandó átalakulásban vannak. Egy épület kiterjesztésénél nagyon is figyelembe kellene venni e mozgásokat. Anish Kapoor szobrász munkássága is erre a folyamatra reflektál. Monumentális reflexív felületű térszobrai (5. kép) állandó „jegyzőkönyvei”, „emlékkönyvei” a térnek, az embernek. Építészet szemszögéből megfigyelve, azt is mondhatnánk, hogy ezek a szobrok is valamilyen protézisek, mankói a körülötte fekvő épületeknek és nemcsak a járókelők számára.

A bécsi MuseumsQuartier közterein szétszórt bútorok is hasonlóan kiegészítő elemei a változatos kültéri akcióknak. Időszaktól függően színpad vagy jégpálya épül fel belőlük, vagy csak egyszerűen rájuk lehet ülni, heverni. Nemcsak térbeli protézisek, hanem összekapcsolva a múzeum negyed arcúlatával, jelként is fontos szerepet kapnak.

Épület és protézis

„Az építészet, a többi művészeti formától eltérően, elválaszthatatlanul összefonódott az életvilággal. A tekintetben legalább annyira a kultúra és az élet kerete, mint amennyire a kultúra hordozója és megtestesítője, ezért nem indokolt minden további nélkül a képző- illetve szépművészetek körébe sorolni” (Frampton)

Az építési gyakorlatban ez a viszony a következőképpen alakul. Ahogy a protézis feltétele az ember, úgy az építészetben az épületprotézis feltétele a meglévő épületállomány. Ha az ember hiányt szenved a testében, akkor megpróbálja azt kipótolni, hogy teste újra használható és egész legyen, ugyanígy az épületet is az épületprotézis kiegészíti, hogy szintén újra használható és egész legyen. A kiegészítés az építészetben, ahogy azt az emberi protéziseknél és az azokhoz köthető viszonyokban mutattam, rendkívül változatos lehet. A továbbiakban viszont nem kívánok az emberi test és az építmények orvosi értelemben vett kiegészítési módjai között párhuzamot vonni, mivel az orvostudomány távol esik kutatási területemtől. A megépült épületállomány, vagyis a kontextus és a hozzá kapcsolódó kiegészítés osztályozását két szélsőérték mentén lehet elkezdni. Az egyik magatartásforma a teljes elszigetelődés, a másik pedig a teljes azonosulás. Valkai Csaba: Kiegészítések vizsgálata Hollandiában című cikke tovább árnyalja az osztályozást. Dolgozatában a teljesség igénye nélkül öt, nem élesen elkülönülő pontban ismerteti a Hollandiában megépült kiegészítési magatartásokat.

„Tudatos illeszkedés-mentesség: Az építés célja tartalmi és formai tekintetben mindenképpen egy teljesen új, környezetéből kiemelkedő, attól eltérő, szembeszökő test, önálló struktúra létrehozása.[...] Gyenge illeszkedés: Az extenzió még mindig egy idegen test képét rögzíti, ami azonban a már meglévő valamely alapvető paraméterének figyelembe vételével jött létre. Ezért az alkalmazkodás, az idomulás foka csak csekély mértékben jelentkezik[...] Erős helyi érzékenység: A környezeti tolerancia nő, az új elem még érzékelhetően különálló elemként, a jelenlévő elemek egyfajta átíratként, újrafogalmazásaként jelenik meg. Az új önmagában már nehezen értelmezhető [...] Folytonosság: Mélyen elemző kontextualitás megjelenése [...]Egyesülés: A kontextualitás olyan erős, hogy a meglévő és az új fogalma megszűnik, az elemek tulajdonképpen egybeolvadnak, ezért az új elem nem választható el a régitől.” (Valkai)

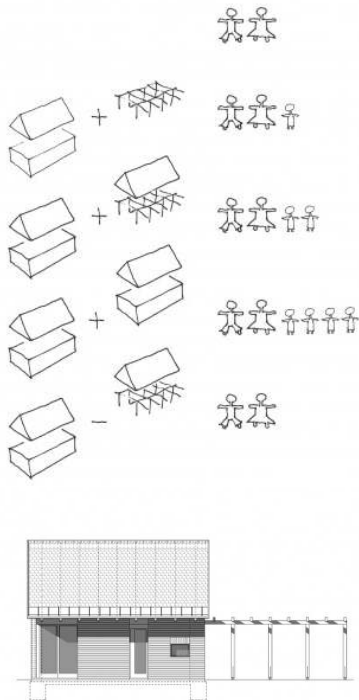
A kiegészítések morfológiájának vizsgálatakor négy jellemzően eltérő karaktert találtam. „Belehelyezés”, a kiegészítés módja nem lépi át a meglévő épületburkot. „Melléhelyezés” esetén a kiegészítés az épület valamelyik oldalán, a „ráhelyezés” során értelemszerűen felülről kapcsolódik, míg a „láthatatlan” kiegészítés a földalatti bővítéseket jelenti. A bővítések ezek valamilyen kombinációjából jönnek létre.

6. kép

7. kép

8. kép

Az újrahaznosítás gondolata átszővi a kiegészítéseket. A protézisek mögötti motiváció nem mindig a gazdaságosságban keresendő, mégis szimbolikusan a pazarlás ellentéte a megtartás. A sokszorozás, mint az extenzió lehetséges módja. A tér idővel együtt való értelmezése 1905-re datálható, amikor Einstein a speciális relativitás elméletet kidolgozta. Ettől fogva nagyobb hangsúlyt kapott az idő a tér értelmezésekben is. „A tér csak az időben létezik, míg az idő, csak a tér mozgásával együttesen fogható fel.” (Batár Attila: A láthatatlan építészet). A protézisek vizsgálata során két olyan tulajdonsággal is találkoztam, ami valamilyen módon az időhöz köthető. Az ideiglenesség, más szóval időszakosság, bár mindig is része volt az építészetnek, speciális területnek tekinthető. A későbbiekben részletesen is foglalkozom a területtel. A másik felmerült fogalom a bővíthetőség, az előre betervezett bővítés, melynek ugyancsak van időbeli vetülete és szorosan kapcsolódik a protézisekhez. A bővíthetőség gondolata összefüggésben van a fenntarthatóság fogalmával is. Ugyanis egy lakóház élettartama során eltérő terheléseknek van kitéve. Egy család, férj és feleség kapcsolatuk elején ketten vannak. Majd később gyerekek születnek, nagyobbak lesznek végül elköltöznek. Erre a problémára az adott életformának megfelelő lakásba vagy házba költözés adekvát megoldás. De mi van ha nem akarom a lakhelyemet megváltoztatni és szembe megyek a kor meghatározó jelenségével, a vándorló életmóddal? És nem szeretnék túl sok szobát sem fenntartani, csak annyit, amennyire szükségem van. Ugyanis ez legalább kettő eltérő használatot jelent ugyanabban a házban. Bártfai-Szabó Gábor és Bártfai-Szabó Orsolya Budakeszin épült családi háza (8. kép) erre mutat lehetséges megoldást. Az épület két ember életterét biztosítja. Később a gyerekek felcseperedésével a ház melletti pergola feletti térrész beépíthető és az emeletről megközelelíthető. Ha több szobára van szükség, a pergola földszinti része is beépíthető. Majd a gyerekek elvándorlásával az utólag épült részek újra pergolává alakíthatóak. A ház felvetései példaértékűek. A későbbiekben az átmenetek fejezetben foglalkozom még a területtel.

A következő írásokban az eltérő magatartásformákat és viszonyulásokat boncolgatom saját és közös munkákon keresztül. Minden írás más súlypontot kapott. Mivel sok az átfedés a munkák között, ezért a különbözőségeket próbáltam meg kihangsúlyozni.

ÉPÜLETPROTÉZIS

saját és közös munkákon keresztül

Egységesítés

1. Tézis:

A protézis típusú tervezési feladatok első típusánál megtartjuk az egyes funkciók önállóságát és közös keretbe foglalásukkal kiszűrjük a redundáns területeket. Ezt a tervezési magatartást nevezem egységesítésnek.

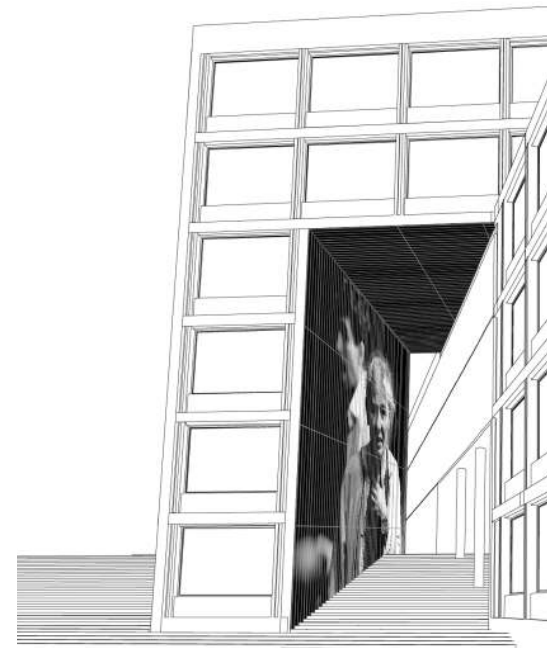
A Szombathelyi Weöres Sándor Színház új épülete építészeti és városrendezési ötletpályázat - megvétel Szombathely 2009

Vezető tervező: Pelényi Margit

Építész tervező: Sztranyák Gergely, Hajdu Veronika

Építész munkatárs: Kósa Balázs

Az additív viszonyok közül most azon típust vizsgálom, amikor több nagyobb struktúrát kell összefogni, és egy új egészé alakítani. A tér a térben koncepció körbejárása segít a munka elemzésében. A ház a házban típusú terek vizsgálatának metodológiáját Paulinyi Gergely: Kapszula terek, avagy a ház a házban rendszerek a kortárs építészetben című doktori értekezésében fejti ki. A polirendszerek alatt a többfajta, eltérő funkciók közös térszövetben történő alkalmazását érti. Túlnyomórészt bonyolult, multifunkcionális épületek esetében tapasztalható. Példaként Jean Nouvel Luzerne-i Congress Center-ét hozza fel, ahol az építész több önálló ren-

10. kép
A kapu - jel,
téri értelmezés - kommunikáció

11. kép

9. kép

deltetési egységet helyez el egy épületben: egy 1900 fős koncerttermet, egy 900 fős multifunkcionális előadót, egy 300 fős konferencia központot, egy 2400 m²-es kiállítóteret és számos éttermet. Ezek az alegegységek önálló identitású elemekként jelennek meg, de a tó felé kinyúló konzolos tető összefogja őket.

Kicsit másképp, de ugyanez a rendszer figyelhető meg Zoboki Gábor Művészetek Palotájának kialakításánál is, ahol színház, múzeum, hangversenyterem és előadóterem önálló technológiai egységei kerülnek bele egy épületbe. A belső terekben ezek a funkciócsoportok elkülönülnek, míg kívülről a ház megjelenésének egysége nem bomlik meg.

Arra a kérdésre, hogy miért van szükség ház építésére a házon belül, a válasz a központosításban keresendő, mely révén megastruktúrák jönnek létre. A jelenség nemcsak a kultúrában, hanem a gazdaságban és a politikában is jelen van. A háttérben a kultúra intézményesítése áll, melyben több részre osztott, vagy laza kapcsolatban lévő csoportok, szervezetek egyetlen egésszé való átszervezése történik, úgy, hogy egyetlen döntéshozói központ jöjjön létre, amely egy irányba képes vinni a központosított szervezetet. Ennek a képletnek a térbeli kivetülése érhető tetten a ház a házban koncepcióban.

A szombathelyi Weöres Sándor Színház pályázati kiírása alapján nem egy hagyományos színház tervezése volt a feladat, hanem egy multifunkcionális épületé, mely több különböző rendeltetési egységet tartalmaz. A lényeges különbség a korábbiakban említett példákhoz képest az a körülmény, hogy két meglévő, részben funkcióját veszített épület újragondolása is a feladat része volt. A kiírás szerint lehetőség nyílt az egyik, vagy mindkettő lebontására is. A mi munkánkban az épületprotézis gondolatát ötvöztük a ház a házban koncepcióval. Ez a típusa az additív viszonyoknak alaktanilag a mellé- és a behelyezés ötvözéséből jön létre.

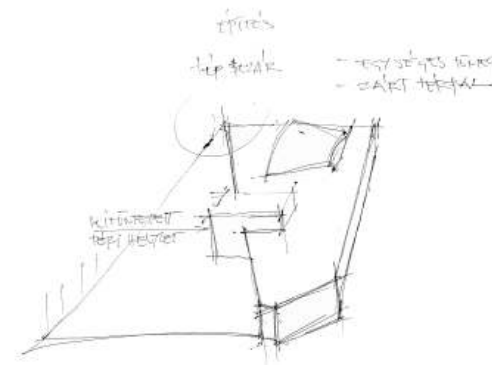
A pályázat szellemi vezetője Pelényi Margit volt. A következőkben az együttműködésünk eredményeit írom le. A megoldás egyedi, kategóriáján belül is kiemelkedő volt az épületek megtartása terén.

A feladat egy új, 400 fős színház, 600 és 1200 fő között flexibilisen változtatható rendezvényterem, stúdiószínház, televízió stúdió, kávézó, étterem, kiállítótér és ezekhez tartozó kiszolgáló funkciók tervezése volt.

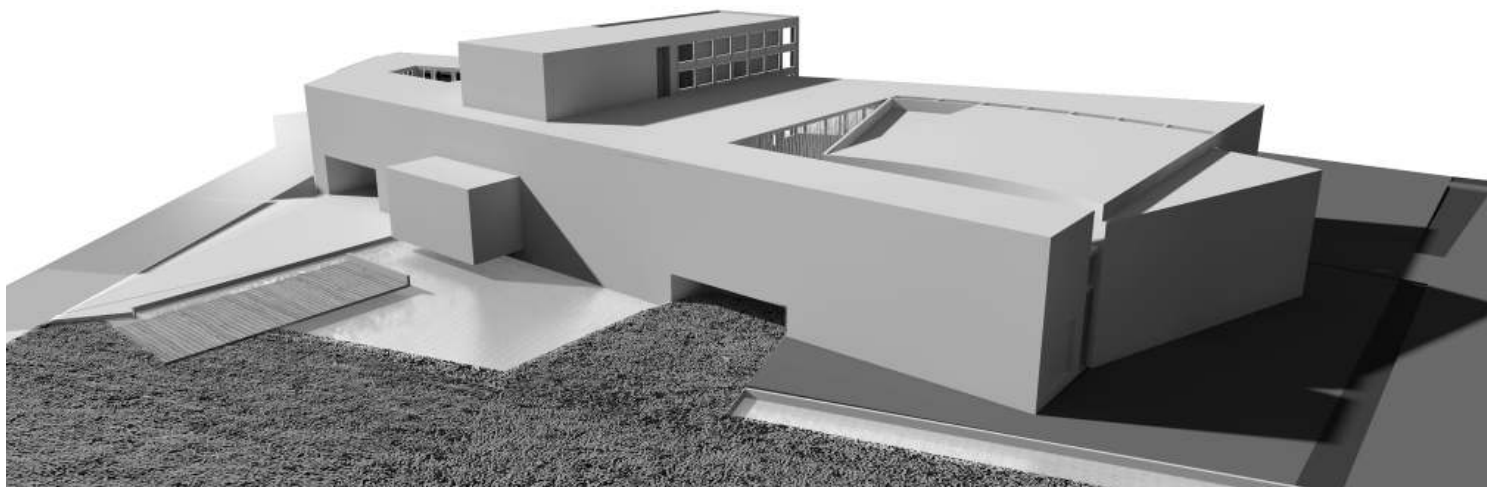
Az MSH (Művelődési és Sportház, épült 1963.) és az SZTK (Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központja, épült 1961.) a Március 15. téren állnak (9. kép), tervezőjük Károlyi Antal, Ybl-díjas építész. Tekintve, hogy a 20. századi építészet egyik legegységesebb tere jött létre, a Kulturális és Örökségvédelmi Iroda már 2002-ben kezdeményezte a két épület védetté nyilvánítását, de ebben még a pályázat kiírása idején nem született döntés.

A két épület feltárása a háború után kialakult térről történik. A teret egyik oldalról lakóházak zárt térsora szegélyezi, másik oldalról a két tárgyalt középület zárja. A téren egy nem kialakult sugárút halad keresztül, melynek a korábbi városépítészeti elképzelések nagyobb jelentőséget szánhattak. Az út felfűz több középületet, majd befejezetlenül a város peremterületein jelentéktelenné válik. A meglévő épületek hátsó, kiszolgáló oldalait patak szegélyezi, mögötte pedig a kissé elhanyagolt Pelikán park terül el.

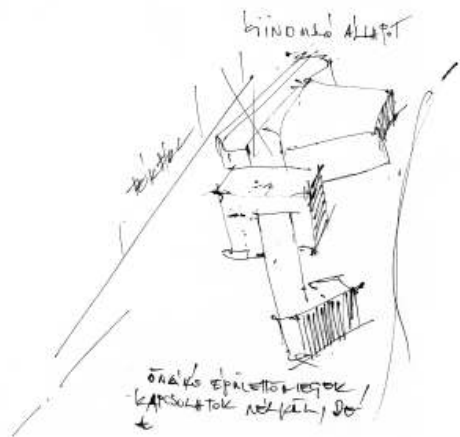
A pályázatot a téri helyzet értelmezésével kezdtük. Megvizsgáltuk, milyen elképzelések lehettek az SZTK és az MSH térfal kialakításánál. Megpróbáltuk beleélni magunkat Károlyi Antal szerepébe, mivel a pályázat elején kikötöttük, hogy nem a tabula rasa, hanem a továbbépítés elvét fogjuk követni. Míg a tér felé tekintő oldalt elfogadtuk követendő, átörökítendő megoldásnak, a házak közötti, köztes

13. kép

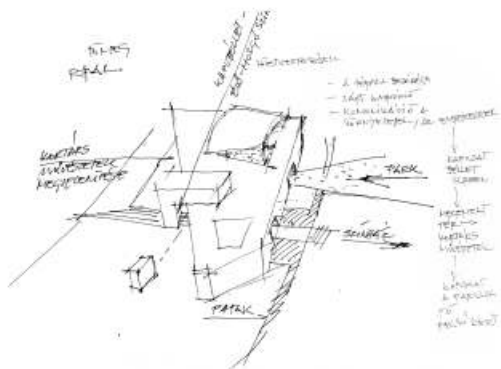
12. kép

14. kép

16. kép

15. kép

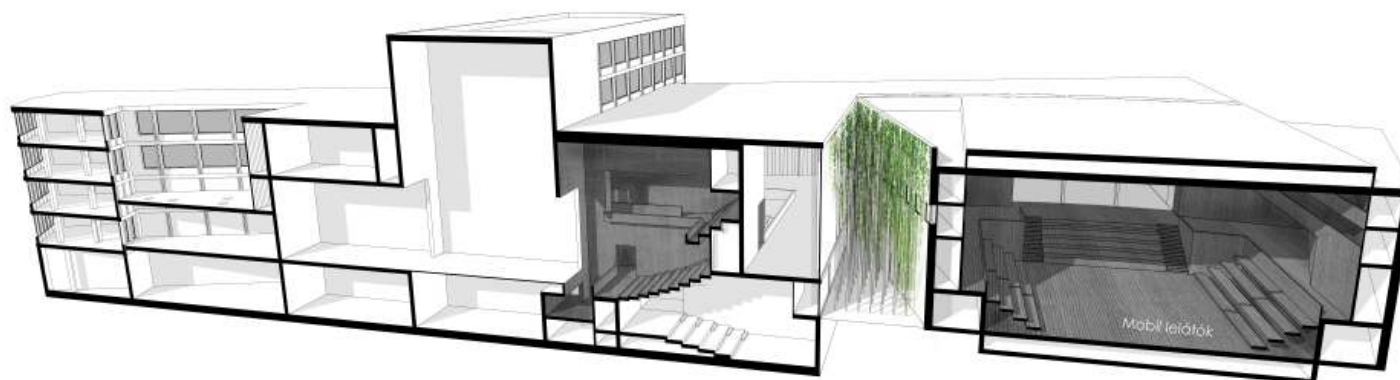
tereket már fenntartással kezeltük. Ez a gondolat indította el az új volumen telepítési lehetőségeinek feltérképezését. A két épület, részben funkciójából kifolyólag, eltérő karakterrel alakult ki. Félő volt, hogy mindkét épület megtartása túlzottan vegyes képet eredményez az új komplexum kialakításánál. Mi, fiatalok az egyik bontása mellett foglaltunk állást, ezzel a könnyebb utat és a pályázók legnagyobb részének útját választva. Pelényi Margit viszont kitartott amellett, hogy a lehető legtöbbet megtartsuk. Egyrészt mert szellemi értéket képvisel a ház, magán hordja egy kor lenyomatát, telepítése, bár nem felelne meg hozzányúlás nélkül az új elvárásoknak, mégis példaértékű. Másrészt mert ekkora állomány bontása pazarlás. Tartószerkezetének élettartamát kisebb megerősítésekkel meg lehet duplázni. Maradt tehát az izzadságos útkeresés, melyben a két épület, valamint a színház terei valamilyen új egységet kellett, hogy alkossanak. Az MSH térszerkezete alkalmas volt a pályázati kiírásban elvárt nagy rendezvénytér befogadására, mivel ezt a funkciót eddig is ellátta. Az SZTK térszerkezete viszont folyosókra felfűzött rendelőkől állt. Tartószerkezete vázas, ezért terei összenyithatóak és képes új funkciót magába foglalni. Meg kellett találni a módját, hogy ebbe a struktúrába a színház azonos térszerkezetet kívánó funkcióit elhelyezzük, úgy hogy azok közvetlen kapcsolatban legyenek a színpaddal.

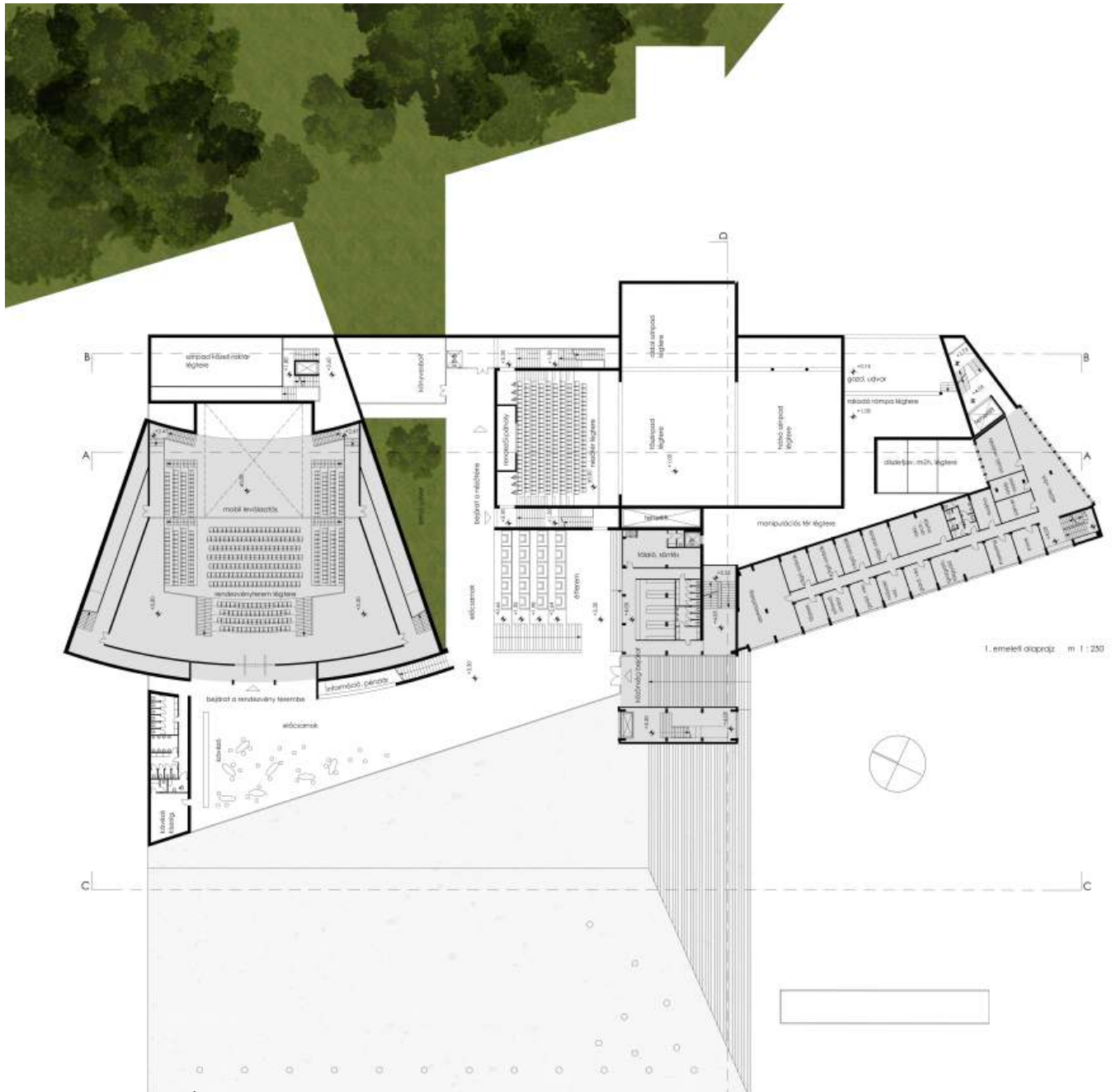
A megoldást a nagyszínpad és a stúdiószínház helyének megfelelő meghatározása jelentette. Így az előbbi az SZTK fejépülete mellé, az utóbbi pedig bele került. Továbbá ide helyeztük a televízió stúdiót is. Így a meglévő épületek újrahasznosítása lehetővé vált, jelentős bontás nélkül.

A külső egységet az SZTK toldásával, térfalainak meghosszabbításával hoztuk létre (13-15. kép). A továbbépítés szándéka látványosan mutatkozik meg. A hozzátoldott épületvolumen magába foglalja az MSH legyezőszerű központi csarnokát. A ház a házban koncepció érvényre juttatását a belső térben az üvegezett átrium láttatja, mely az új foyer és az MSH csarnoka között nyílik meg (16. kép). Ebben az esetben nem csak a befoglalt egység jelenik meg, hanem múlt és jelen kapcsolata is, mely az építés folytonosságát értelmezhetővé teszi.

A Károlyi Antal által megtervezett téri helyzet –Pelényi Margit kitartásának és kivételes odafigyelésének köszönhetően – terv szintjén, tovább tudott élni (11. kép). Ezt az alkotói magatartásformát példázta korábbi munkája, a Laterum szálló átalakítása is. „A beavatkozás példát mutat arra, milyen a meglévő értékek láttatása, és mi is az a hozzáadott érték.” (Patartics 26.o.)

17. kép

18. kép

Ideiglenesség

2. Tézis:

Az ideiglenes protézisek erőssége létük rövidsége. Merész kísérleteket jelentenek, melyekkel minimális kockázat mellett modellezhetünk válaszokat a felmerülő kérdésekre. Ezért fontos számomra az ideiglenesség.

Ideiglenes lépcső a Hattyú Ház Galéria számára

Pécs

2009

Projekt vezető: Sztranyák Gergely

Munkatársak: Bianki Dániel, Csikós Gábor, Gaál Sarolta, Hajdu Veronika, Kapcsos Beatrix, Kósa Ferenc, Molnár Tamás, Vörös Erika

Az ideiglenesség ellentéte az állandóság. Az emberek az ideiglenességben élnek, de állandóságra vágnak. Mi az alapvető motiváció az ideiglenes építészet mögött? Mik az előfordulási formái?

A folyókon kialakított pontonhidak, az utazó vásárok építményei, vagy az épületek megépítéséhez, megtámasztásához szükséges állványzatok városaink ideiglenes létesítményei és formálói.

Építészettörténeti szempontból Sir Joseph Paxton Kristálypalotája az első számon tartott ideiglenes épület. De maga az ideiglenesség sokkal mélyebbre nyúlik vissza az emberiség történetében. Az első ember alkotta szálláshelyek, könnyen összeépíthető, helyben fellelhető, könnyen szállítható anyagokból készültek, összefüggésben voltak a mobilitással, mely életformájuk jellemzője volt. Ilyen lakóhelyként szolgált a honfoglaló magyarok számára a jurta. A népvándorlások lezajlása után Európában az állandóságra való törekvés felerősödött. Ezt bizonyítja a kőből épült városok megjelenése. Ahogy az ember egyre jobban kiszakadt a természetből, úgy távolodott el egyre jobban az ideiglenességtől, mely addigi életének meghatározója volt. A mobilitás a huszadik század második felében kapott újra nagy jelentőséget a nyugati kultúrában. Az egymást követő háborúk folyamatos készültségben tartották a társadalmat. A közlekedési eszközök fejlődésével és a távolságok leküzdéséhez szükséges idő lerövidülésével az ideiglenesség újra az építészet látókörébe került.

A flexibilitás Yona Friedman munkásságát is meghatározta. Friedman elméletei egy gyorsan változó társadalom igényeit tükrözik és válaszokat kínálnak

19. kép

AJÓJÁTÉK
TANULÓI ÉS A HATÁRZÖNTEK BANI
JÁTÉK VÁSÁR

a megnövekedett mobilitás kihívásaira. Esméi a kilencvenes években újra az építészeti gondolkodás középpontjába kerültek. A globalizációból következő újkori vándorlások egy új nomadizmust hívtak életre, melyben az otthon fogalma megváltozott és az építészet megmerevedett struktúrái helyett ismét a mozgatható, variálható szerkezetek kaptak hangsúlyt. (KÉK)

Buckminster Fuller munkássága vagy az Archigram csoport utópiái megkezdhetetlenek az ideiglenesség teljességre törekvő feltérképezésében. De hol kapcsolódik össze a kiegészítés és az ideiglenesség fogalma?

A városi szövetek folyamatos kölcsönhatásban vannak a társadalommal. Egy gyártelep valaha embereket foglalkoztatott, telepített le a közelében, majd megszűnésével – továbbköltözésével - hiányt hagyott maga után. Pécs belvárosának főutcája valaha a kereskedelem központja volt, majd a kereskedelmi funkció a kedvezőbbnek hitt feltételek keresése miatt elköltözött és hiányt hagyott maga mögött. Az időszakos beavatkozás egy lehetőség arra, hogy kipróbáljunk új funkciókat, mielőtt eldöntenénk, melyik a legalkalmasabb a keletkezett űr pótlására. De ha a várost nem mint merev struktúrát képzeljük el, hanem a változó igényekhez dinamikusan alkalmazkodó teret, elképzelhető, hogy a jövőben a rögzített és az ideiglenes szerkezetek arányát újra kell gondolni. Ebből kifolyólag több ideiglenes beavatkozásra lehet szükség, melyek a kialakult rendszerekhez csatlakozni tudnak és azokat kiegészítik. Ezen a ponton kapcsolódik össze az ideiglenes építészet eszköztára a modern városfejlesztéssel, mint protézise a meglévőknek.

A Közelítés Művészeti Egyesület Temporary City Pécs rendezvénye arra tett kísérletet, hogy egy meglévő, korábbi funkcióját elvesztett utcát integráljon élő részként a városi szövetbe. A program során üresen álló üzlethelyiségeket, és a környezetükhöz kapcsolódó köztereket használtak közösségi-, művészeti célokra. Az ingatlanok mobil laboratóriumokká váltak a rendezvény idejére. A program célja olyan cselekvésformák -rítusok- meghonosítása volt, melyek a kortárs kultúra értékeit hordozzák. (Csizék)

Munkám kísérlet az ideiglenes városfejlesztésben rejlő lehetőségek feltárására. Egy érdekes térbeli probléma felvetésére adott választ modelleztem. A gyalogos forgalmú utca szelvénye körülbelül tíz méter széles. Gépjárművel csak árufeltöltés céljából lehet behajtani. A földszinten kereskedelmi funkciók, az emeleten és a tetőtérben irodák, galériák és lakások találhatóak. Az emeleti szintek a belső udvarok lépcsőházaiból érhetők el. A belső udvarok kapualjakon keresztül kapcsolódnak az utcához. Ebből a térbeli kontextusból kiindulva merült fel a kérdés: mi lenne, ha be tudnánk menni az emeleten található Hattyú Ház Galériába közvetlenül az utcáról? A felvetés azért is fontos, mert a galéria a rendezvény központja is volt. A munkát az utánajárás, és előkészítés mellett főként a megérzések generálták. Varga Ritával, a Hattyú Ház Galéria vezetőjével és egyben a rendezvény főszervezőjével való egyeztetést követően jegyzetfüzet és egy laptop segítségével megterveztem a lépcsőt a galériával szemközti kávézóban (23. kép). Varga Rita szervezte

20. kép

21. kép

meg, hogy a Praktiker áruforgalmának csökkenésével ideiglenesen felszabaduló raklapokat felhasználhassuk tíz napig ingyen. Mindössze a szállításról kellett gondoskodni.

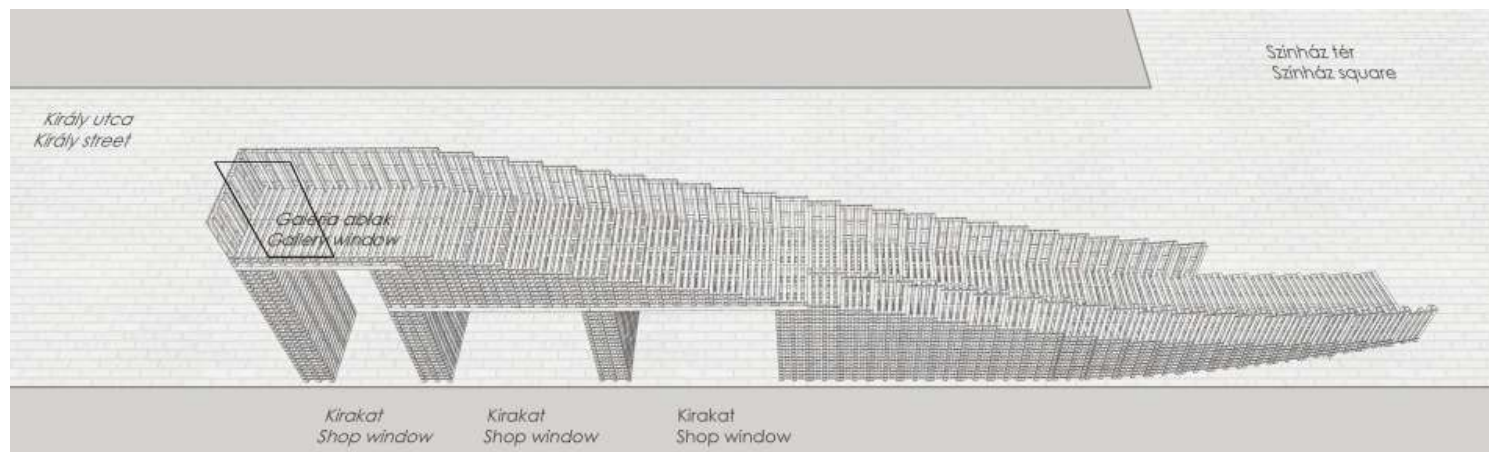
Meg kellett felelni több fontos szempontnak, az utca áruforgalmát nem korlátozhattuk, a galéria alatti üzlethelyiségek kirakatait szabadon kellett hagyni. Bele kellett finoman szőni a városi térbe a lépcsőt a lehető legminimálisabb plusz anyag felhasználásával. Gondolkodtam, hogy vajon ötletes szerkesztéssel megoldható-e a kevesebb anyagbevitel. De végül úgy döntöttem, hogy az elemek akkor a legstabilabbak, ha saját logikájuk szerint használjuk őket. A raklapok esetében ez az egymásra illesztést jelentette elcsúsztatás és elforgatás nélkül. A függőleges erők így mindig közvetlenül átadódtak az alsóbb elemeknek a deszkák közé rögzített távtartókon keresztül.

A feszes határidők miatt a terv megszületését követő napokban már pontos raklap darabszámokat kellett leadnom, hogy megkezdődhessen a szállítás. A hozzávetőlegesen 750 db raklappal kimerítettük a Praktiker készleteit. Végül 4 db hiányzott a tervek szerinti állapothoz.

A leszállítás után megalakult az építőcsapat és nekiláttunk az építésnek, mely körülbelül 6 napig tartott, a bontás pedig kb. 6 órát vett igénybe. Sikere akciószerűségében rejlik, nem tudtak róla sokan, csak egy területfoglalási engedélyünk volt. Minél nagyobb nyilvánosságot kapott volna a terv, annál többen lettek volna ellenzői, akik meghíúsíthatták volna. Így is sok ember ingerküszöbét súrolta vagy lépte át pusztán létével a lépcső. Sokan csak egy újabb szégyenfoltot láttak benne, ugyancsak mások elképedve és örömmel fogadták a lehetőséget az új perspektíva felfedezésére, melyet a lépcső tetején kaptak a Király utcáról (26. kép). Gondolkodtam is rajta, hogy az embereket többször kellene ideiglenes kilátókkal megajándékozni, hogy mindig új nézőpontokat kaphassanak megszokott életterükről.

22. kép

23. kép

Izgalmas feszültség alakult ki a raklap (ideiglenesség) és az utca házai (állandóság) között. Erős vizuális képként, megélhető tárgyként talán beemelte a kontraszt fogalmát az utcába. Tárgyszerűsége és az utca térfalszerűsége is ezt az ellentétet fokozta (19. kép). Ha nem ideiglenes lenne, egyfajta montázs-város képét vetítené előre, ahol mindenki a másikra építkezne így az alsóbb rétegek egyre mélyebbre süllyednének és csak az éppen aktuálisan fent lévők élvezhetnék a napsütést. A lépcső alatti üzlettulajdonos elmondása szerint, habár a forgalom gócpontjában helyezkedett el, a forgalma visszaesett a 10 nap során. Problémafelvető szerepe vitathatatlan.

A lépcső létezése 10 napja alatt nagyobb forgalmat generált a Hattyú Ház Galériának, mint amekkora az egész éves látogatottsága (20. kép). A rendezvény megmutatta az „ideiglenesen” megüresedő üzlethelyiségek esetleges használatának alternatíváját és a városi térben rejlő kísérleti lehetőségeket. Az ideiglenesség egy lehetőség arra, hogy városi tereket definiáljunk újra, alternatívát mutatva a hagyományos várostervezéssel szemben, vagy annak kiegészítéseként.

25. kép

24. kép

Átörökítés

3. Tézis:

Az építészeti protézisek alkalmazásának speciális esete történelmi épületek bővítése, átalakítása. Az ilyen munkák során számomra a legfontosabb a tárgyi, építészeti és szellemi értékeknek az új elemek által történő átörökítése.

Magyar Nemzeti Múzeum komplex fejlesztési pályázat

Budapest

2010

Vezető tervező: Bachmann Bálint

Építész tervezők: Borbély Julia, Hajdu Veronika, Szinyákovics Edina, Sztranyák Gergely, Volentics András

Építész munkatárs: Gerse Dániel

Mit jelentenek számunkra a régi épületek?

A monumentalitás fogalom több jelentéssel is bír. Egyrészt jelenti a nagy méretet, másrészt az építészet „emlékőrző” szerepét. (Moravánszky) Ez a két jelentés közel áll egymáshoz, mivel emlékeztetnie kell az utókort egy fontos eseményre vagy egy személyre, ezért kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a környezetében. Mint például a Nemzeti Múzeumunk nemcsak a nemzet kincseinek őrzője, hanem fontos történelmi események is kapcsolódnak hozzá.

Az épített örökséghez fűződő viszonyunk nemzedékről nemzedékre változik, mindig más van a figyelem középpontjában a múltból. Európa fő öröksége az antik kultúrára támaszkodik, melyhez nem mindig a megőrzés szándékával viszonyultunk. Elődeinknek nem okozott gondot, hogy egy épülethez hozzányúljanak és átépítsék azt. Az érdeklődés a múlt iránt a 18. században ébredt fel. Ebben a korszakban kezdte rendszerezni az emberiség a történelmét, és emelte a tudomány szintjére. A 19. században az addigi téralakítási módszer kezdett elavulni, majd a 20. század eleji társadalmi változások szembefordították az emberiséget a múltjával. Ez lehet az oka annak, hogy ma még mindig nehezen találjuk a megfelelő viszonyt épített örökségünkhöz.

Az általam vizsgált téma, a protézisek, sok ponton kapcsolódnak a műemlékvédelemhez. Ezért érdemes kitérnünk a műemlékvédelem módszereire röviden. Az Európai műemlékvédelem a 19. század elején kezdődött Rómában. Kialakult egy olyan helyreállítási szemlélet, melynek lényege a formai purizmus. Jellemzője

27. kép

28. kép

a stílustisztaságra való törekvés, melyet szigorúan alkalmaztak. A folytonosságból adódó ráakódást eltüntették, hogy csak az etalon szerinti forma maradjon meg. Ezzel szemben a 20. század második felében a Velencei Charta a didaktikus helyreállítást fogalmazta meg, melynek lényege az állagmegőrzés, az új és a régi rész egyértelmű elválasztása, rekonstrukció csak akkor lehetséges, ha bizonyítható a lelet eredeti megjelenése. A purista és a didaktikus épület helyreállítása a lehetséges magatartásformák két szélső értéke. A kortárs épületbővítés -nemcsak monumentális épületek esetében- e két szélső érték közötti palettán helyezkedik el.

Az előképünk ennél a feladatnál a német területeken újra hódító minimalista historizmus, mely alatt a klasszikus térszerkezetek használatát értem, megfelelő anyagokkal, de a díszítés szándéka nélkül. A homlokzat kialakításánál a plasztikusság tér vissza, mely kontrasztban áll az épület burokszerű „Hülle” felfogásával. Ezzel párhuzamosan az arányok is ismét hangsúlyt kapnak. A sokszor pejoratív értelemben nosztalgikusnak titulált építészeti én inkább bátor visszatérésnek érzem az Európai gyökerekhez. Válasz a rohanó, állandóan újat akaró fenntarthatatlan fejlődésre. A posztmodern néhol absztrakt, néhol gagyiba hajló, humorizáló historizálásával szemben ez a feszesebb, redukáló, mérlegelő szerkesztés helyénvalónak tűnik bizonyos helyzetekben. Többek közt Oswald Mathias Ungers tanítványa Hans Kollhoff képviseli ezt az irányt.

Pályázatunkban a kiegészítés létrehozásakor nem a kényszeresen újat mondani akaró magatartást választottuk, hanem a klasszikus hagyományok egyfajta

inter-pretációját korunkba. Nemcsak tartalmilag kívántunk tovább örökíteni, hanem formailag is, az új igények és használat mentén.

A Pollack Mihály tervezte Magyar Nemzeti Múzeum eredendően nem sok kis funkció befogadására lett kitalálva. A kor előrehaladtával azonban egyre több gyűjtemény, műhely lett bezúfolva a házba. A ház kezdett egy túlszűfolt raktárhoz hasonlítani. A pályázat célja ennek a zúfoltágnak a fellazítása, bonyolult rendszerének újragondolása.

Pályázatunkban megpróbáltuk a meglévő épület szerkezeti logikáját újragondolni új közlekedési, feltárási lehetőségeket találni. A klasszikus főtengegyre szervezett reprezentatív feltárást alkalmatlannak találtuk a kor igényeinek kielégítésére és megbontottuk úgy, hogy bevezettünk egy új keresztirányú közlekedő tengelyt a piano nobilén. Ezáltal megoldottuk a két átrium közvetlen előtérhez kapcsolását. A ház új módon is körbejárhatóvá vált. A bátorságot ezen beavatkozáshoz az az érzésünk adta, hogy a ház lehetőségeket kínál fel új áttörések létrehozására. Ilyen helyzetnek éreztük a porticus hátfalán kialakított béléteket, melyek mintha utólag befalazott nyílások lennének (28., 31. kép). Ahogy az előcsarnokon áthaladva a négyzetes térbe szerkesztett körcsarnokba érünk, szemben megnyílik a főlépcső. Attól jobbra és balra a körcsarnok kupoláját tartó oszlopsor mögött kínálkozik lehetőség a főlépcsővel nem azonos, de ugyancsak jelentős új, keresztirányú közle-

30. kép

29. kép

31. kép

kedők megnyitására, melyek a belső átriumokat kapcsolhatnák közvetlenül az épület vérkeringésébe (29. kép). Ennek kialakítása, összekötése a belső átrium eltérő szintmagasságával már formálási kérdés. Az átriumokat nagy átjáró tereknek képzeljük el, melyekben időszakos kiállításokat, előadásokat lehetne tartani. Ezek nélkül pedig a szeparált megközelítéseket teszi lehetővé a ház különböző pontjaiban. Utólag úgy gondolom, hogy ez a vegyes felhasználása a térnek nem túl jó megoldás. Állandó szervezést igényel az ütközések elkerülése miatt, vagy csak ingyenes kiállításokat tesz lehetővé. Nem gondolom, hogy a pályaművünkben a legjobb javaslatot adtuk az átrium és a körcsarnok összekötésére, de gondos, alapos formakereséssel megtalálható az a megoldás mely nem hat bántóan a kiegyensúlyozott belső udvar homlokzatátöréseként. Az arányok felborulását mégis az átriumok nem egyenrangú kezelésénél érzem. Bár a terv készítése során jó ötletnek tűnt, hogy az aktív közönségforgalom számára csak az egyiket nyitjuk meg, ugyanis az északi belső udvar köré szerveztük az épületben dolgozókat (27. kép). Így ők a mindennapok hangzavarából ki tudnak maradni. Erősítette ezt az elképzelést az is, hogy gazdaságossági megfontolások miatt, csak az egyik udvart kívántuk lefedni. Mégis úgy gondolom, hogy a másikat is meg kellett volna nyitni a közönségforgalom számára és egy hasonlóan hangsúlyos keresztirányú átkötést, ezáltal egy változatos térsort tervezni, mint amilyen az eredeti főtengelyre szervezett feltárása az épületnek.

Jobb arányúnak tartom a hátsó kertbe tervezett pavilonbővítésünket (32-36. kép). A Nemzeti Múzeum restaurátori és régészeti műhelye bővítésre szorult.

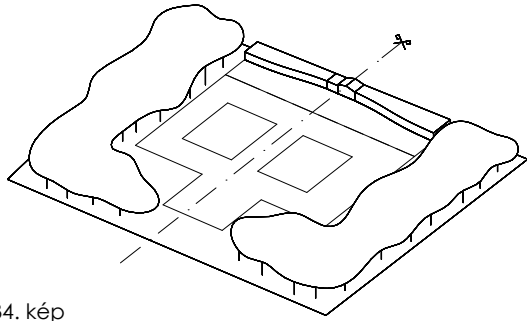
32. kép

Pályaművünkben arra adtunk javaslatot, hogy ezen funkciók kerüljenek ki a kertbe a kertész pavilon bővítvényeként. Olyan épület képe lebegett előttünk, mely nem feleselni akar elődjével, hanem beszélgetni, de kellőképpen tisztelettudóan anélkül, hogy a nagy elődöt utánozni kezdené. Ezért nem kezdtünk fölösleges historizálásba sem, ami nem illet volna a beszélgetéshez. A pavilon megformálásánál a Nemzeti Múzeum arányrendszerét tanulmányoztuk. A bővítés tömege nem lehetett magasabb, mint a már meglévő pavilon és szélesebb se, különben túlságosan szűkké vált volna a tér a két épület között. A funkció viszont több helyet igényelt. Ezért kétszintesre alakítottuk a bővítvényt, kihasználtuk az 1,5 m-es szintkülönbséget a kert és a járdaszint között és bevilágítottuk a pinceszintet az utca felől. A műhelyek a kert felé zártak, csak a Pollack Mihály tér felé nyílnak meg a jobb bevilágítás végett. A kert felé a hosszú tömeget két végpontján kiszélesítettük és csak a rizalitként beékelte régi pavilonnál szűkítettük össze, hogy a tér ne váljék bezárttá. Az így nyert traktusmélységgel kellemesebb tereket tudtunk a restaurátoroknak teremteni. A kert felé egy árkádsort képzelünk, mely helyet adna néhány, az időjárás viszontagságaitól védett tárgynak, esetleg a lapidárium egy részének. Így a pavilon a kert szerves részévé válhat és jelezheti, hogy mögötte restauratori munka zajlik. A sarkoknál az árkádsort átfordítottuk, hogy ne a ház bütöje legyen az első benyomás, amit a pavilonról kapunk, hanem az üdvözlés is elegáns legyen a kertben sétálók számára. A bővítés nem kívánt több lenni, mint egy melléképület, de egy arra méltó melléképület a főépület mellett.

A múzeum komplex újragondolásához kicsit tapasztalatlanok voltunk, de semmiképpen sem gondolom, hogy tévedés volt részt venni a pályázaton. Ugyanis a többi pályamunka értékelésével és saját munkánk kritikus felülvizsgálatával tudunk tanulni a hibákból és növelni az esélyünket a jövőben a pontosabb válaszok megfogalmazására.

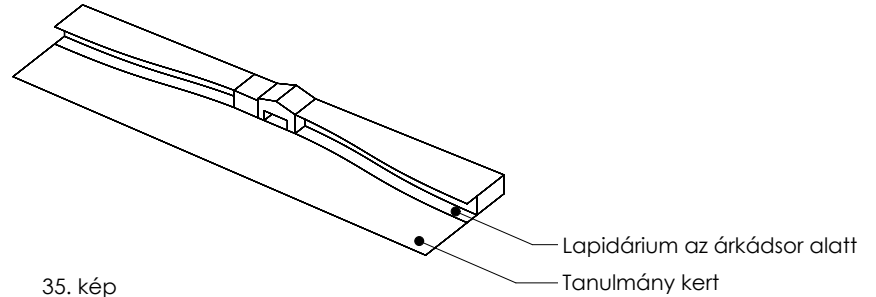

33. kép
Meglévő kertészház

34. kép
szimmetria a lombkoronában

A restaurátor műhely

35. kép

36. kép

Átmenetek

4. Tézis:

Az átmeneti tereket nem degradálom régit és újat, kintit és bentit, privátot és közös- ségit elválasztó helyekké. Az átmenetek erősítik az összekötött részeket, ugyanak- kor maguk is fontos szerepet betöltve szolgálják az egész épületet.

Családi ház, Gyöngyösfalu 2010

Felelős tervező: Kondor Tamás

Építész tervező: Sztranyák Gergely

Az átmenet alatt azt a téri helyzetet értem, ami két eltérő rendeletetésű egység áthatása között jön létre. Ezek a filter terek értelmezhetőek az épület külső és bel- ső terei között. De léteznek házon belül is egy helyiség nagyobb helyiséggel való találkozásánál, írja Schneller István: Mit jelent építeni című írásában. (Schneller 25- 30.o.)

Meghatározójuk, hogy nem szétválasztanak, hanem összekapcsolnak. Funkcionálisan nehezen meghatározhatóak. Mégis rendezik a teret, átmenetet ké- peznek például a nyilvános és a privát között, azt félnyilvános vagy félprivát zónák- ra osztják, tagolják fel. Schneller István a tornácos parasztházat hozza fel, ezeknek a tereknek az érzékeltetésére: „Az *utca és a telek határánál lévő kerítés, a kapu és előtte a kispad alkotják az első, az udvar és a ház határán, a ház mentén végigfutó félig nyitott tornác alkotja a második átmeneti tériséget, a határzónát. A házon belül a tornác és a belső szoba határán a pítvar, konyha-előtér alkotja a harmadik átmeneti tériséget. Így a ház belső szobájába, azaz a külsőből a belsőbe való elju- tás folyamata több átmeneti tériség, szűrőréteg által tagolt.*” Ezek a terek az em- berek találkozási helyei. A városi környezetben az emeltebb térszintek, kávéházak teraszai, árkádsorok, tehát nem falakkal határolt téri helyzetek, a filter terek közé sorolhatóak.

A modern építészet funkció központú gondolkodása azt eredményezte, hogy az ilyen jellegű terek értelmezhetetlenségük révén elmaradtak. A tervező a használat alapján szigorúan osztotta fel a teret pihenő övezetre, ahol pihenni lehet, dolgozó övezetre, ahol dolgozni lehet. A magasházak átmeneti terei szűk lépcső- házakra, vagy liftekre korlátozódtak, melyek nem alkalmasak a közösségi élet létre- hozására. A szétválasztódás funkciókra, az egymástól elkülönítés, az individuumok

37. kép

38. kép

felerősödése mind az építészetben, mind a társadalomban hasonlóképpen zajlott le. „Az egyén egy csavar a társadalom gépezetében, aki a különböző rendeltetésű működési egységekben jól meghatározott helyet foglal el”, egyre kevesebb helyet biztosítva a funkcionális működéshez nem feltétlenül szükséges köztes emberi viszonylatoknak.

A megrendelők Biczó Levente és Biczó Csaba testvérpár. Levente ipari formatervező, öccse gépészmérnök. Levente felesége Lilla látványtervező, Csaba felesége Nóra szobrászművész. Közösen vettek egy telket Gyöngyösfaluban, félúton Kőszeg és Szombathely között. A telken áll egy kockaház, mögötte istálló (40. kép). A kertből gyönyörű kilátás nyílik a Kőszegi hegyre.

A testvérpár ebben a faluban nőtt föl. Gyermekkoruk óta nagyon összetartóak, tanulmányaik során is együtt éltek Budapesten. Mindegyikük vágyott a vidéki életre családi házban. Pénz azonban csak mérsékelttel állt rendelkezésre. A pénzintézetektől való függetlenség és a közösségi életbe vetett bizalmuk vezetett ahhoz a döntésükhöz, hogy közös telken építkezzenek és egy meglévő házat alakítsanak át. A házat kalákában, maguk építik meg kivitelezésben jártas édesapjukkal. Így az építkezés sok időt elvesz tőlük, de hiteltől függetlenül lehetővé vált álruk megvalósítása.

Csaba és Nóra letelepedtek. Csaba a német tulajdonú - a korábbi Rába - gyárban dolgozik mint fejlesztő mérnök. Kiegyensúlyozott emberként bízik a folyamatos előrelépési lehetőségben munkahelyén. Nóra kezdő szabad művészként keresi a kapcsolatot a város művészeti életével és lehetőségeivel. Műterme a kert része lesz majd egyszer. Lilla a filmiparban dolgozik, Levente a reklámparban. A kreatív iparhoz való intenzív kapcsolat miatt kétféle életet kell élniük. Idejük egy részét Budapesten töltik, főleg a munkaszerzés és kivitelezés kapcsán. A tervezés, az elmélyültebb gondolkodás és a pihenés tere viszont a vidék, a hely ahol mindketten felnőttek. Ettől elszakadni nem tudnak. A kettős életet most elfogadták, mely szakmájuk gyakorlásához elkerülhetetlen. Személyiségükből kifolyólag igénylik is a váltást a vidék nyújtotta nyugalomból a nagyváros pörgésébe. Ehhez az életmódhoz a vidéki gyökerek adnak erőt, ezek elvágása elviselhetetlenné tenné számukra

39. kép

40. kép

a budapesti életet. Elképzelésük szerint flexibilisen, lazán kell viszonyulni az élethez. Ezt a szokásukat a jövőben is meg szeretnék tartani. Ők is letelepedtek, de másképpen, mint Csaba és Nóra.

A tervezéshez ez a szociális kontextus és a lakók elképzelései adták a hátteret.

Ebből a felállásból fakadóan az első kérdés a következő volt. Hogyan viszonyuljon a két ház egymáshoz egy telken belül? Előképnek a tervezésnél a két generációs házak nyújtottak némi támpontot. Példaként említeném még a miskolci Kollektív házat (Bodonyi Csaba, 1979) és a bécsi Sargfabrikot (BKK-3 építésziroda, 1997). A két projekt tanulságai számomra a közösségi terek és az elvonulás tereinek meghatározásában segítettek. A helyzet ugyanis hosszú távon magában hordja a személyes tér sérüléséből keletkező feszültségeket.

A Kollektív ház baráti kapcsolatokra épülő szövetség volt. Az alapító tagok távozása után, nem lévén átgondolt szabályozás, mely biztosítja a közös együttélés lehetőségét, a ház hanyatlásnak indult. Ezzel szemben a Sargfabrik, mely egy 80-as években indult lakásproblémákra reagáló projekt -ma már lakóközösség- nagy hangsúlyt fektetett az alapszabályok rögzítésére. Ezeknek az elveknek köszönhetően már 1997 óta sikeresen élnek együtt emberek a lakóközösségben. A léptékből és kontextusból adódó különbségek ellenére -a Sargfabrikban közel 200 lakás van- adekvát példának gondolom a Gyöngyösfalui lakóközösség problémáinak feltárásához.

41. kép

42. kép

43. kép

A koncepció végül a következőképpen alakult. A ház kertrésze a két család „közös” tere. Éles határok felépítése a kerten belül csak az élvezeti értékének kárára történhet. Ezt mindenképpen el szerették volna kerülni. A „közös” tér ellentéte a „saját” tér. A hálószobák a „saját” terek, melyek a legnagyobb intimitást igénylik. Így a kerttel ezek a terek csak érintőlegesen vannak kapcsolatban. Ez alatt azt értem, hogy ezek a helyiségek esnek legtávolabb a kerttől, vagy a kertből való belátás a legkorlátozottabb. A két véglet között éles határok nélküli átmenetek vannak. A kertből a nappali terébe látunk be, és fordítva. A nappali tere belefolyik az étkező-konyha terébe. Ezek a funkciók viszont már hátrébb vannak húzva az épülettetben. Megvilágításuk felülvilágítón keresztül történik azon túl, hogy a nappalin keresztül is meg vannak világítva. Ezek a terek a szűkebb közösség, a család terei. Itt a hangsúly a tér használóit tekintve a családi közösségre helyeződik át. Majd innen nyílnak a hálószobák terei, melyek már a családtól való elvonulást teszik lehetővé. Így egy széles spektrum alakult ki a közösségi terektől az intimebb terekig, lehetőséget adva a kiegyensúlyozott használatra és együttélésre. A kert ugyancsak átmenetekből áll. Három területre osztódik, melyet láthatatlan határok választanak el egymástól. Mindkét háznak a teraszajtó felé eső területe a saját kert, míg a két ház negatív sarka által körbeölelt területe a közös kert. Ez a közös és saját közötti finom átmenet határozta meg a bővítések milyenségét is. A két ház el is különül, meg nem is. Csatlakozásuknál szándékosan megmaradt a

44. kép

45. kép

46. kép

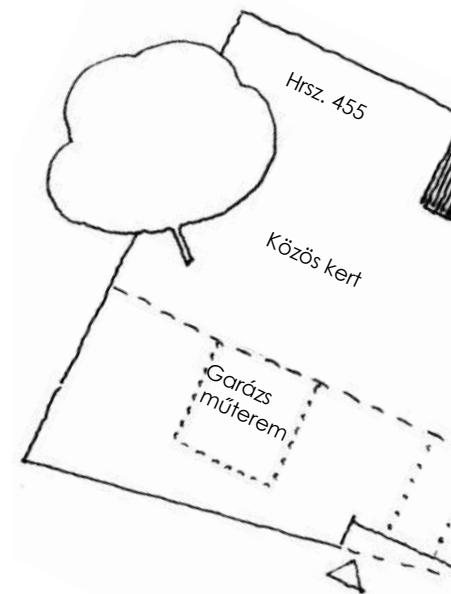
47. kép

tetők közötti különbség, hogy mutassa a két tömeg különállását, de anyaghasználatukban, színükben azonosak maradtak. Mindkét házon a régi falak vakoltak, az új részek síkra fugáztak és fehérre festettek. Így távolról egységet alkotnak, közelről különválnak, közben finoman összeszövődnek. Az eredeti ház eresz-párkány kialakítása átfut a bővítésre. Az utcafronton a régi mögül kikacsint az új.

A lakások belső tér kialakításai már differenciáltabbak. Az egyik földszintes és falakkal egyértelműen különválasztott terekből áll. A másik két szintes, terei összefolynak. Legalábbis amíg nincsenek gyerekek, ebben a tágasságában szeretnék lakóik élvezni. Ez a különbség a két család habitusából is adódik. Mivel fiatal házaspárokról van szó, nem tudtam figyelmen kívül hagyni a továbbépítés témakörét sem, mely azzal van összefüggésben, hogy a ház használata rövid, közép és hosszú távon eltérő lehet. Ez alatt a család méretének változását értem. A házak hasznos alapterülete nyolcvan négyzetméter körül alakult. Mindkét ház esetében más lehetőségek nyílnak az átalakításra. A földszintes ház tetőtere beépíthető. Ezt úgy értük el, hogy a tetőtől független földemet kicseréltük, biztosítva a továbbépítés lehetőségét. A kétszintes ház több szempontból is speciális. Használóik tágasságra és flexibilitásra vágnak, mindezt a biztonságot jelentő épület keretein belül. Igény-

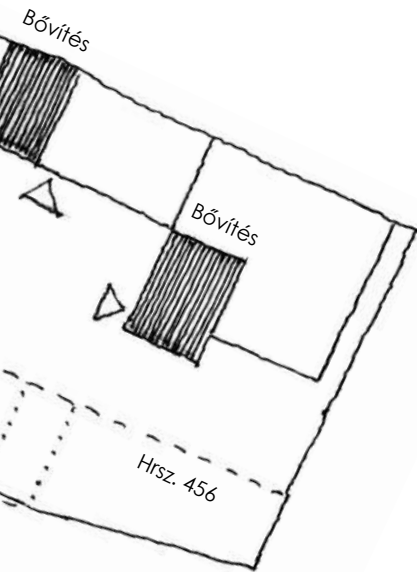
48. kép

49. kép

50. kép

51. kép

lik a változtatható tereket, a lehetőséget az újragondolásra, ami a ház esetében egy olyan nyílt térszerkezetet jelent, melyet az eltérő használatoknak megfelelően idővel változtatni lehet. A földszint terei egybefolynak, a lépcső mint önálló bútor áll a földszint közepén és osztja előtérre, konyha-étkezőre, nappalira és dolgozóra a teret. A lépcső szélességében kialakított kétszintes tér lehetőséget ad a konyha-étkező tetőn keresztüli bevilágítására. Az emeleten egy hídszerkezet köti össze a födémlemezeket, így zárt folyosó nem is található a házban. Az első ütemben csak a hálószoba lesz leválasztva, később, mikor a család bővül, az emeleti nyitott tərből lehet leválasztani egy, vagy kettő gyerekszobát. A házban a komfort kárára kialakítható négy önálló félszoba, amennyiben szükségessé válna. Idővel a ház megint visszaalakítható. A tulajdonosok kifejezett kérésére ennek a problémának a megoldását az ő kreativitásukra kell bíznom. Mélységesen megértem ez irányú vágyukat.

A tervezés mögött nem volt elvont koncepció. Sokkal inkább egy különleges atmoszféra megteremtése volt a cél, mely a kertből, a beépített anyagokból, a meglévő és új részek együttállásából, a külső belső terek változatosságából táplálkozik.

52. kép

53. kép

Kiterjesztés

5. Tézis:

Az épített örökségnek az új funkciók szempontjából fontos és előnyös tulajdonságait megtalálni az építész feladata. A kiterjesztés során az örökül kapott szerkezetet sokszorozom meg az építészeti programban megfogalmazott igényeknek megfelelően.

320 fok Művészeti, Oktatási és Technikai Központ tervpályázat - megvétel

Siófok

2010

Vezető tervező: Patartics Zorán

Építész tervezők: Borbély Júlia, Hajdu Veronika, Sztranyák Gergely

Építész munkatárs: Gerse Dániel

Az 1960-as években elindult gondolkodásmód, a strukturalizmus szerint az épület maga a tér: a végtelen térnek önkényesen kiszakított, lerekesztett darabja, mely a vágási felületek mentén bármerre folytatható lehet. A ház tehát vég nélkül sorolható elem, térrészlet, épületepizód. A strukturalista ház nem ér véget a külső falaknál. (Zombor)

Az elemek sokszorozása már az építészettörténet kezdetén is meghatározó volt. A piramist azonos méretű elemek egymásra helyezésével hozták létre. A római templom oszlopai, a gótikus katedrálisok elemei is mind sokszorozás által jöttek létre. Ennek praktikus okai voltak. Azonos méretekkel és eszközökkel tudtak dolgozni. Nagyobb volumenű építkezéseket csak ismétlődő rendszerekkel lehetett kivitelezni. Ilyen léptékben a túl sokféle elem átláthatatlanságot teremtett volna és időben is kitalta volna az építkezést. A modern kori tömeggyártás is az egyes elemek ismétlésén alapult. Ezáltal vált lehetővé a tömegek kiszolgálása. Elmondhatjuk, hogy az ilyen jellegű egységesítések, sokszorozások háttérében a gazdaságosság állt. A protézis továbbterjedésre alkalmas egység, mely ily módon közel áll a strukturalista építészet filozófiájához.

Még mielőtt a protézis témához kapcsolódó alkalmazását tárgyalnám, egy mai példát szeretnék bemutatni. Emilio Tuñón és Luis Mansilla kortárs művészeti múzeuma, a MUSAC (Museo de Arte Contemporáneo de Castilla y León) nem egy rendhagyó kiállítóter kíván lenni, hanem igazán találóan tesz eleget funkciójának. Az épület célja, hogy különböző méretű és típusú kiállításokat tudjon befogadni.

55. kép

56. kép

Ezt olyan struktúrával éri el, melyben szabálytalan négyszög alaprajzú egységek szövetszerűen kapcsolódnak egymáshoz, lehetővé téve az összenyitást és a leválasztást is. Ez a sokszorozó térformálás annak ellenére, hogy azonos elemek ismétlődéséből épül fel, változatos térkompozíciót eredményez. Emellett egyszerre kapcsolódik León városának múltjához – megidézve az egykor átvezető római út kövezetét – és alkalmas a legkorszerűbb múzeumi programok befogadására.

A siófoki 320 fok építészeti tervpályázatra beadott javaslatunk szellemi atyja Patartics Zorán. A következőkben az együttműködésünk eredményeit mutatom be. A siófoki kenyérgyár kulturális központként működik. Nevét találóan a kenyér sütési hőfokáról kapta.

„Bár a Balaton keleti és déli részének turisztikai adottságai és lehetőségei kifejezetten jónak mondhatók, kulturális ellátottsága ennek ellenére gyenge. A Balaton körül nem működik olyan kortárs multikulturális intézmény, amely a nagy turisztikai forgalmat lebonyolító városok lakói és vendégei számára megfelelő kikapcsolódási és szórakozási lehetőséget nyújthat. A 320° projekt e hiányra megfelelő válaszként szolgálhat.” áll a központ honlapján a vízió fül alatt. (320fok.hu)

2010-ben a kulturális központ Siófok városával karöltve nemzetközi építészeti tervpályázatot hirdetett meg. A létesítmény kulturális, közösségi, valamint fejlesztési szándékai, ellentétben a hasonló beruházásokkal Magyarországon, jól átgondolt-nak tűnnek. A tervpályázatot az intézmény szerepének definiálása előzte meg. Nemcsak a művészet, hanem az oktatás és a tudomány területén is szolgáltatást kívántak nyújtani a közönség számára. A három fogalmat nem mint egymástól élesen elhatárolódó tartalmat képzeltek el, hanem mint egy folyamatos interakció-ban lévő egységet.

Patartics Zorán a meglévő épület értékeit két oldalról közelítette meg. Szellemi és fizikai (szerkezeti) érték. A kenyérgyár elhagyása és elhagyatottsága nega-

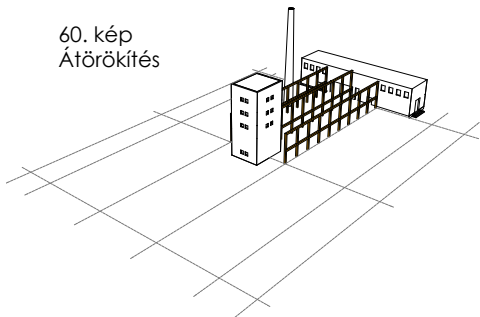
57. kép

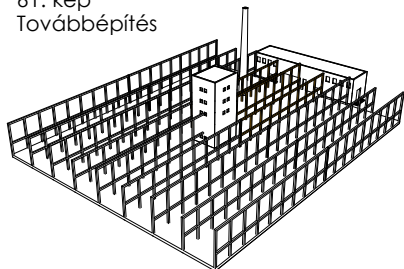
58. kép

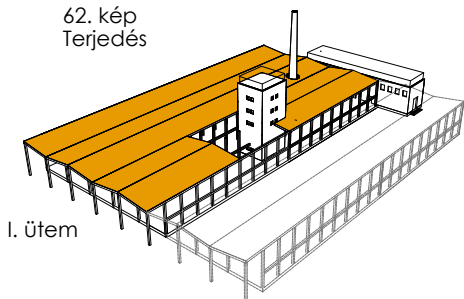
60. kép
Átörökítés

61. kép
Továbbépítés

62. kép
Terjedés

I. ütem

II. ütem

tív üzenetet közvetít, ezzel ellenben a hasznosítása, a ház továbbélése közösségi, kulturális funkciók által pozitív üzenetet közvetít. Így a ház szellemi értéke a lehetősége, hogy felmutassa a hasznosítás pozitív gesztusát, és a folytonosságot azáltal, hogy az új épületben a régi szelleme tovább él, és ezzel egyben el is fogadtassa a közösséggel a környezet léptékét meghaladó épületet.

A fizikai (szerkezeti) értékek a helyszín bejárása és a látottak kiértékelése után tisztázódtak számunkra. Az új funkció számára használhatatlan épületrészek, az utólagos bővítések eltávolítása után a központi csarnokot, a tornyot, az irodaszárny fejpületét és a kéményt gondoltuk megtartandónak. A központi csarnok, mely nagy kiállítótérként funkcionál, nem tudtuk eldönteni, hogy az átépítésekből következő többletterheknek vajon megfelel-e, így inkább a tér atmoszféráját gondoltuk átörökítendőnek, mintsem a konkrét szerkezetet. Ez alatt a tér szervezésének módját és a szerkezet speciális kialakításának újrafelhasználást értjük. Ennek a megjelenítése a folytonosság érzetét kelti. A meglévő épület értékét hordozzák még az anyagok, így a beton, a téglafal és a fehér falak.

A feladat alapkonfliktusa, hogy az értéket hordozó elemek közül a tömeg-elemek és a tér élménye a lényegesen jelentősebb új léptékű épületben miként élhetne tovább.

A koncepció:

Az alapállás hármassága: átörökítés – továbbépítés – terjedés (60-62. kép)

Az eszközök hármassága: keretrendszer – tető-lepel – téglafal

A meglévő teret nem zárvánnyá tesszük, hanem az épület alapelemének tekintjük (56. kép). A vasbeton keretszerkezetet kiterjesztjük, és szétterítjük az eredeti épület raszterét folytatva. Ebből jön létre az a tartószerkezeti rendszer, amely az egész épületet és a beépítés módját meghatározza. A meglévő csarnok tetőidomát idézve, sokszorozva többször hajtott lepelként határozzuk meg az épület tetejét, melyet a vasbeton keretrendszer hord. E rendszerben a zárt felületeket, elválasztó falszerkezeteket külső oldalon téglafal, belső felületein festett falszerkezetek adják. Az építés ilyen szerkesztése olvashatóan magában hordja az előzményt: az eredeti épület főhajóját. Emellett ez a sokszorozás által létrehozott protézis alkalmas a ház gazdaságos bővítésre, mert az előregyártott elemek lecsökkentik az építés költségeit.

TÉZISEK

1. EGYSÉGESÍTÉS

A protézis típusú tervezési feladatok első típusánál megtartjuk az egyes funkciók önállóságát és közös keretbe foglalásukkal kiszűrjük a redundáns területeket. Ezt a tervezési magatartást nevezem egységesítésnek.

2. IDEIGLENESSÉG

Az ideiglenes protézisek erőssége létük rövidsége. Merész kísérleteket jelentenek, melyekkel minimális kockázat mellett modellezhetünk válaszokat a felmerülő kérdésekre. Ezért fontos számomra az ideiglenesség.

3. ÁTÖRÖKÍTÉS

Az építészeti protézisek alkalmazásának speciális esete történelmi épületek bővítése, átalakítása. Az ilyen munkák során számomra a legfontosabb a tárgyi, építészeti és szellemi értékeknek az új elemek által történő átörökítése.

4. ÁTMENETEK

Az átmeneti tereket nem degradálom régit és újat, kintit és bentit, privátot és közösségit elválasztó helyekké. Az átmenetek erősítik az összekötött részeket, ugyanakkor maguk is fontos szerepet betöltve szolgálják az egész épületet.

5. KITERJESZTÉS

Az épített örökségnek az új funkciók szempontjából fontos és előnyös tulajdonságait megtalálni az építész feladata. A kiterjesztés során az örökül kapott szerkezetet sokszorozom meg az építészeti programban megfogalmazott igényeknek megfelelően.

NYILATKOZATOK

Ezúton kijelentem, hogy jelen doktori értekezés teljes egésze saját munkám. Mivel a pályázatok közös alkotások, ezért a részesedésem bennük a következőképpen alakul:

1. EGYSÉGESÍTÉS 20 %
**A Szombathelyi Weöres Sándor Színház új épülete
építészeti és városrendezési ötletpályázat - megvétel**

Vezető tervező: Pelényi Margit
Építész tervező: Sztranyák Gergely, Hajdu Veronika
Építész munkatárs: Kósa Balázs

2. IDEIGLENESSÉG 100 %
Ideiglenes lépcső a Hattyú Ház Galéria számára

Projektvezető: Sztranyák Gergely

3. ÁTÖRÖKÍTÉS 60 %
Magyar Nemzeti Múzeum komplex fejlesztési pályázat

Vezető tervező: Bachmann Bálint
Építész tervezők: Borbély Julia, Hajdu Veronika, Szinyákovics Edina,
Sztranyák Gergely, Volentics András
Építész munkatárs: Gerse Dániel

4. ÁTMENETEK 100 %
Családi ház, Gyöngyösfalu

Felelős tervező: Kondor Tamás
Építész tervező: Sztranyák Gergely

5. KITERJESZTÉS 10 %
320 fok Művészeti, Oktatási és Technikai Központ tervpályázat - megvétel

Vezető tervező: Patartics Zorán
Építész tervezők: Borbély Júlia, Hajdu Veronika, Sztranyák Gergely
Építész munkatárs: Gerse Dániel

IRODALOMJEGYZÉK

Bakos F. (szerk.). (1978). Idegen szavak és kifejezések szótára (691. o.). Budapest: Akadémia

Csizik P. (2010). Temporary City Pécs – Művészeti laborok a városi térben, Közelítés Művészeti Egyesület / Approach Art Association. Pécs.

Frampton, K. (2009). A modern építészet kritikai története. Budapest: Terc.

Hall, E. T., Fehér I. (szerk.). (1975). A művészet mint az érzékelés története. In. Rejtett dimenziók. Budapest: Gondolat.

Horn, Rebecca. Artportal. <http://bit.ly/u5XcE9>.
Letöltés: 2011. szeptember 8.

Mayer Á. A végtagpótlás története a kezdetektől napjainkig. <http://bit.ly/tE2lrs>. Letöltés: 2011. szeptember 7.

Medizintechnik zum Mitmachen. Pharmazeutische Zeitung. <http://bit.ly/rFa7Oo>. Letöltés: 2011. szeptember 7.

Mobil építészet / Flexibilis építészet. A túlélés építésze. Yona Friedman nyomán. <http://bit.ly/tvJrS2>.
Letöltés: 2011. szeptember 12.

Moravánszky Á., M. Gyöngy K. (2006). Építészet és emlékezet. In. Monumentalitás. Budapest: Terc.

Nagy E. Amikor a gránátalmák fejébe száll a vér. Balkon. <http://bit.ly/vV0RL8>. Letöltés: 2011. szeptember 8.

Paulinyi G. (2010). Kapszula terek, avagy a ház a házban rendszerek a kortárs építészetben.

Patartics Z. Építészeti helyzetkép, Pécs 2010. In. Echo. (2009/3). (26.o.)

Schneller I. (2005). Az építészeti tér minőségi dimenziói. (25-30. o.). In. Lévai-Kanyó J. (szerk.). Építészet/elmélet. Budapest: Terc

Valkai Cs. Kiegészítések vizsgálata Hollandiában. Építészfórum. <http://bit.ly/sPcAo3>.
Letöltés: 2011. szeptember 10.

Zombor G., Aldo van Ayeck: Városi árvaház – strukturalista épület kritikája. <http://bit.ly/uPsPTw>.
Letöltés: 2011. október 11.

KÉPJEGYZÉK

1. kép: Pálsson, E. Oscar_Pistorius-2.jpg. <http://bit.ly/rMsieH>.
Letöltés: 2011. szeptember 8.

2. kép: www.diephotodesigner.de.
Letöltés: 2011. szeptember 8.

3. kép: Horn, R. (1972). Ceruzamaszok. Filmstill. <http://bit.ly/vVORL8>.
Letöltés: 2011. szeptember 8.

4. kép: Thode, A. (1972). Finger Gloves. <http://bit.ly/tAVOJH>.
Letöltés: 2011. szeptember 8.

5. kép: flyingdoginc. On: flickr.com

6. kép: Ulbricht, G. (2007). Relaxen und abkühlen bei ca. 30 Grad Hitze im Museumsquartier, Wien. <http://bit.ly/v82mlq>. Letöltés: 2011. szeptember 10.

8. kép: Bártfai-Szabó G. (2010). <http://bit.ly/uJcond>.
Letöltés: 2011. szeptember 10.

9. kép: a Weöres Sándor Színház tervpályázati kiírásából

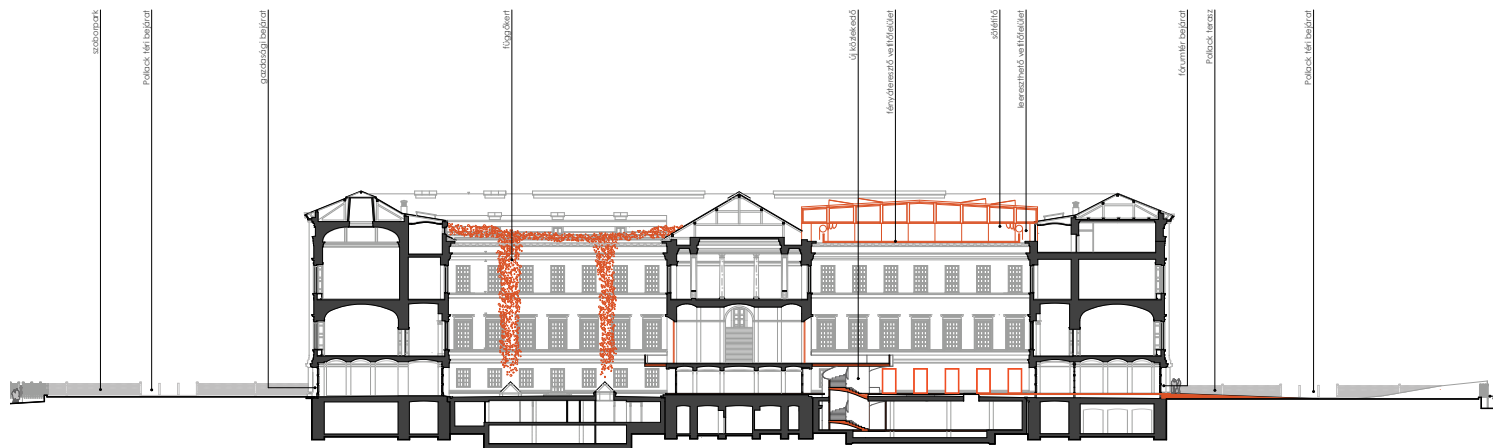
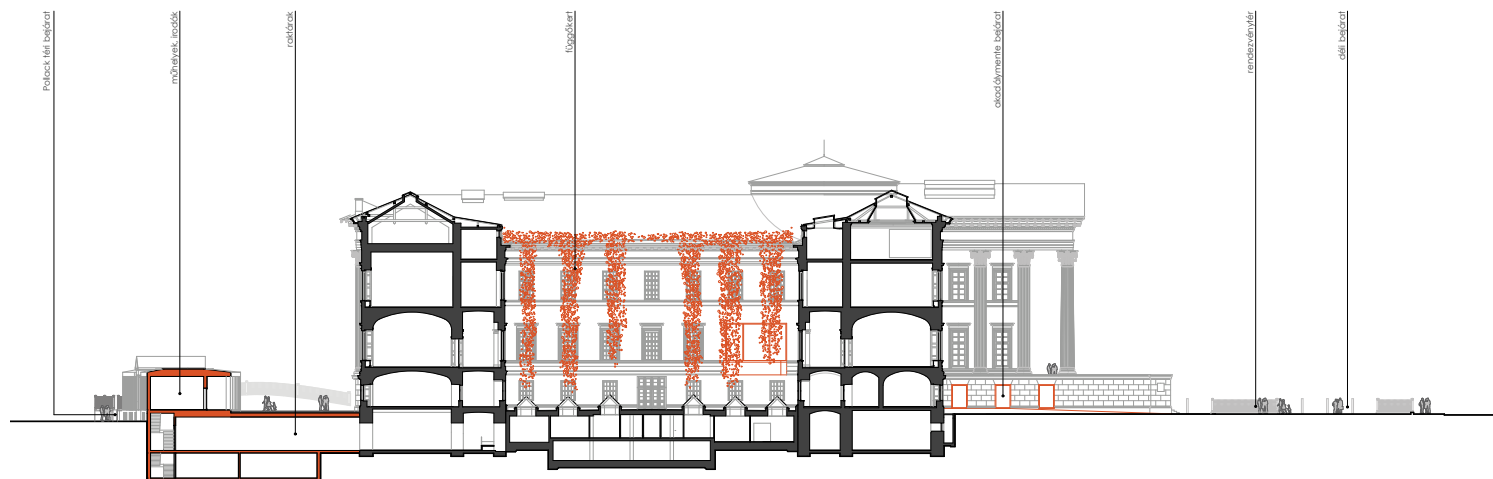
33. kép: a Magyar Nemzeti Múzeum komplex bővítésének tervpályázatának kiírásából

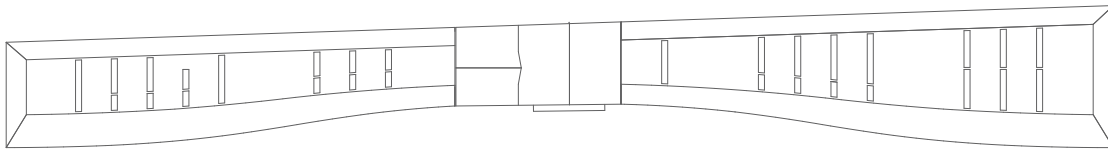
13-15. kép: Pelényi Margit skiccei

7., 10-12., 16-32., 34-62. kép: saját képek

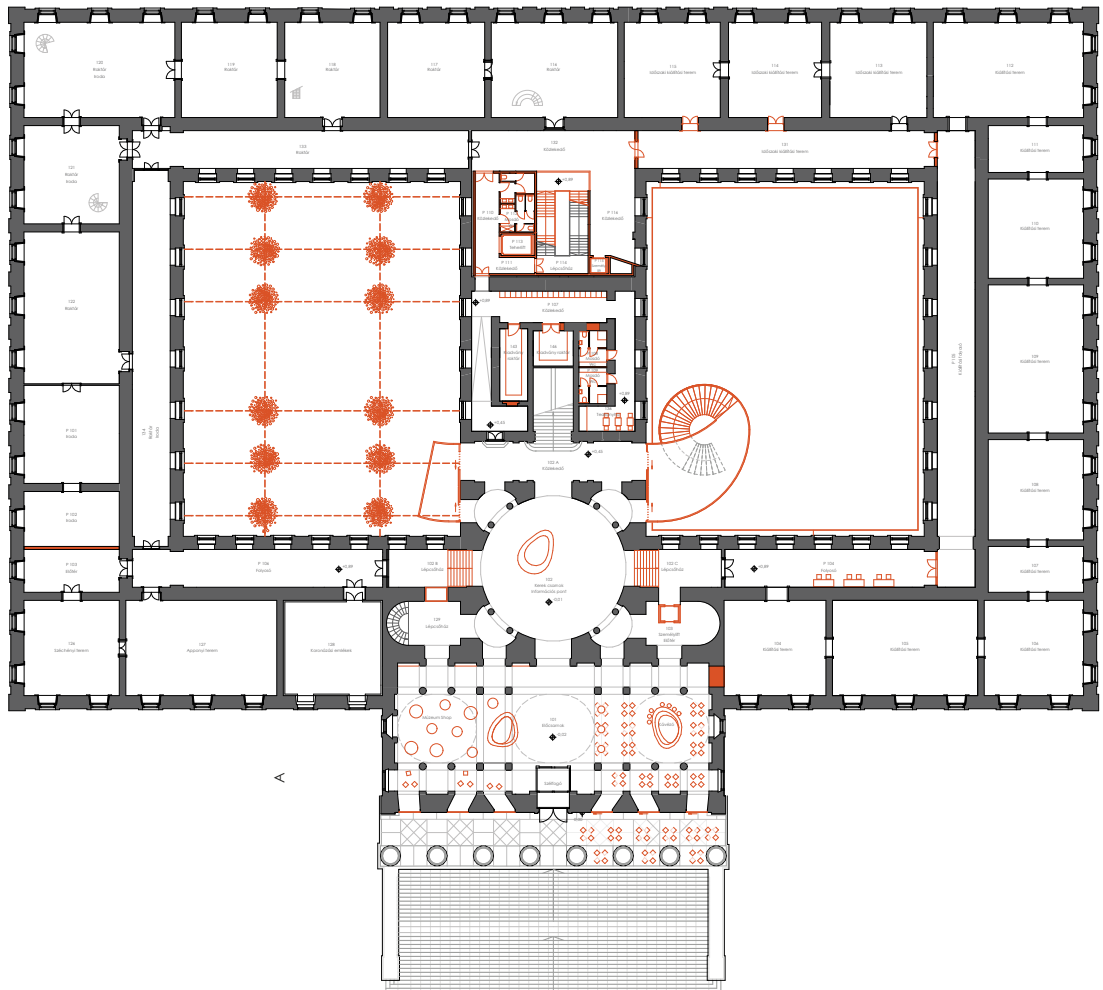
MELLÉKLETEK

Magyar Nemzeti Múzeum komplex fejlesztési tervpályázat

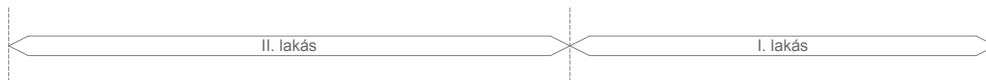
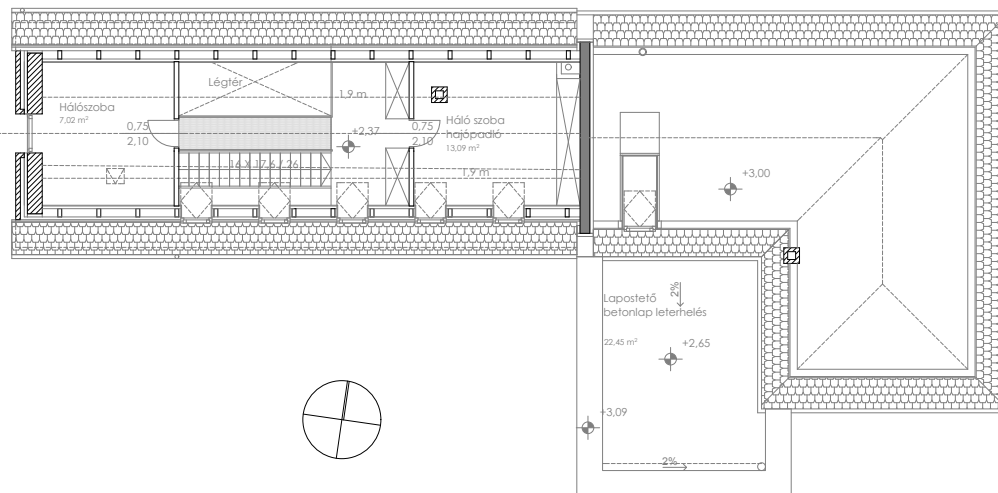
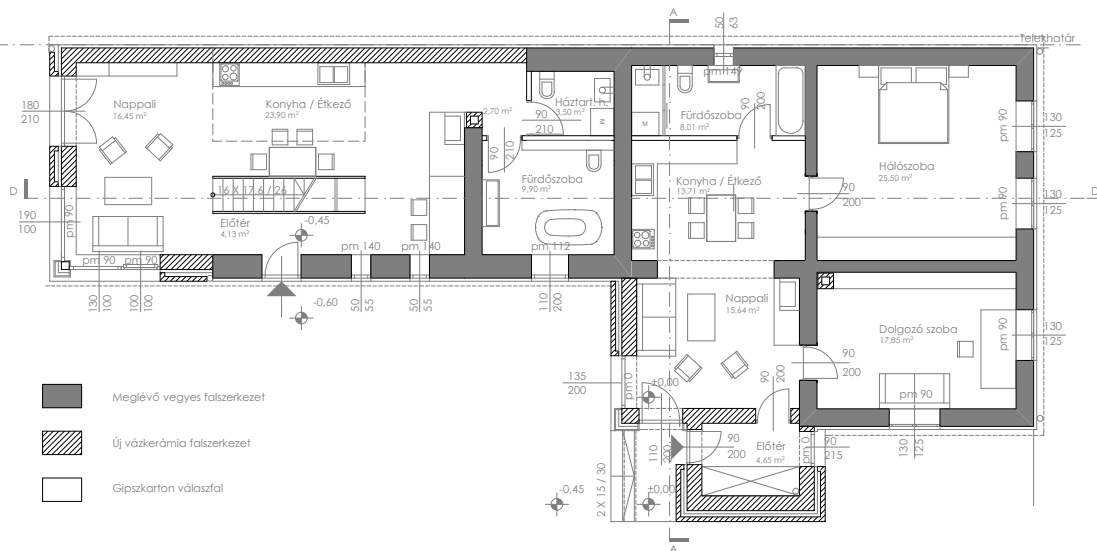

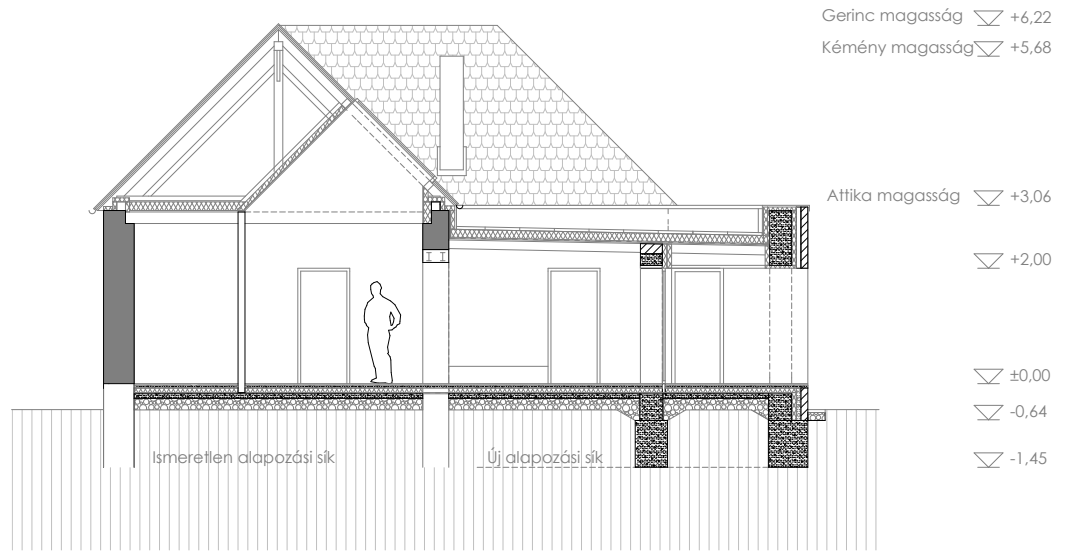
E

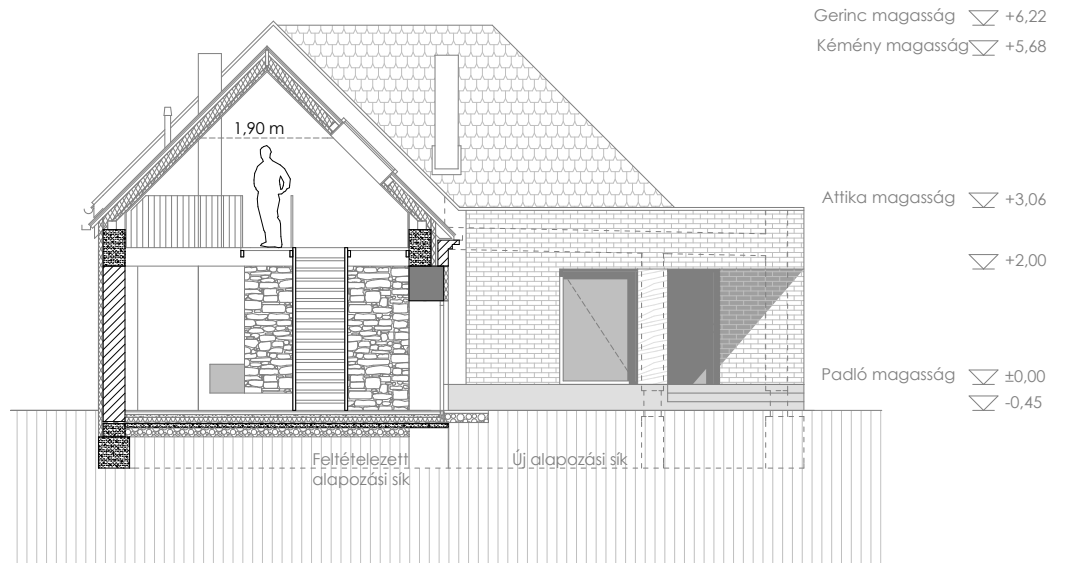
MELLÉKLETEK

Családi ház, Gyöngyösfalu

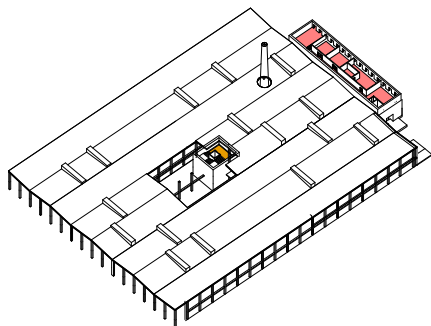

Metszet A

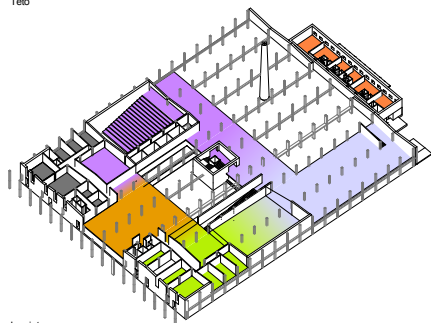

MELLÉKLETEK

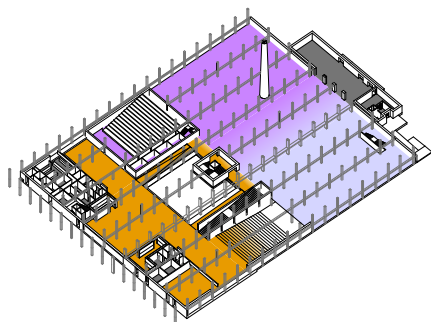
320 fok Művészeti, Oktatási és Technikai Központ tervpályázat

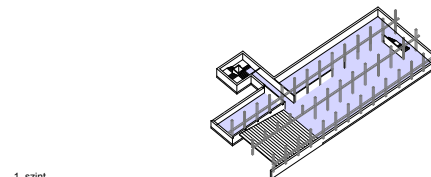
Tető

I. szint

Földszint

-1. szint

- Üzemeltetési tevékenységek - adminisztráció, gépészet stb.
- Művészeti tevékenységek
- Ismeretterjesztő tevékenységek
- Oktatási tevékenységek
- Közönségforgalom - gasztronómiai, kereskedelmi funkciók stb.
- Apartmanok
- Műtermek

